

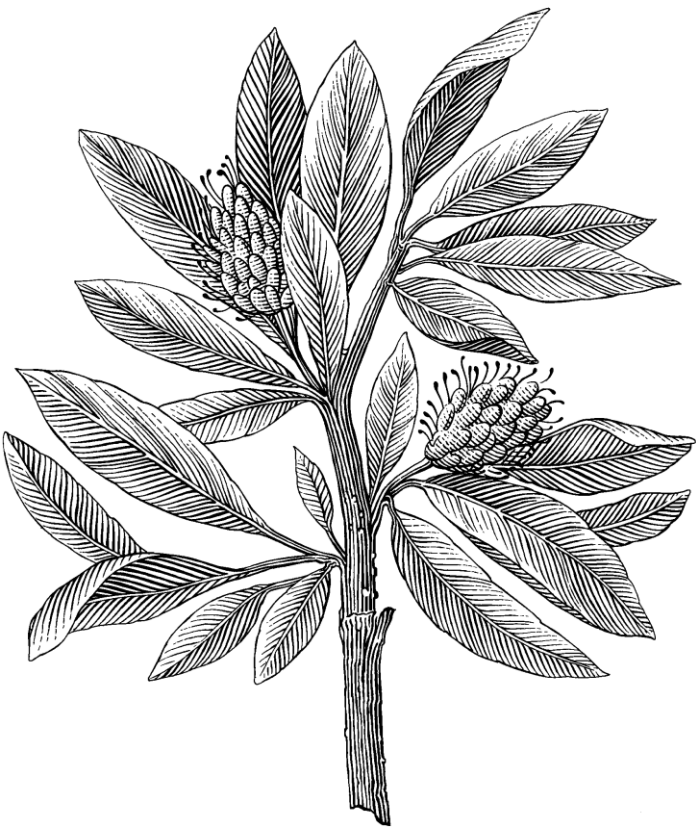
Täflan är lifvet!

En studie om tävlan i skolämnet idrott och hälsa

Simon Björk

Självständigt arbete (2IDÄ2E)

15 högskolepoäng

Datum: 05-06-23

Handledare: Katarina Schenker

Examinator: Göran Gerdin

Abstrakt

Syftet med denna studie är att undersöka hur universitetsstudenter uppfattade tävlingsmoment i skolämnet idrott och hälsa samt hur de anser att tävling kan anpassas för att motivera elever att röra på sig. Studien består av en kvalitativ intervjudesign och det är tio studenter vid ett lärosäte i Sverige som medverkat. Bourdieus kultursociologiska perspektiv som fokuserar på mänskliga handlingar har använts för att fördjupa förståelsen för studenternas svar. Resultatet visar att tävling kan vara roligt och att det är en del av idrotten att få poäng. Samtidigt är det viktigt att lära elever att tävla på ett respektfullt sätt för att undvika kränkande behandling av varandra. Lärarna som studenterna hade under sin skoltid uppfattades inte vara intresserade av vilket lag som vann eller förlorade, utan de fokuserade snarare på att bedöma studenternas förmågor och kvaliteter. Faktorer som kan göra lektionerna i idrott och hälsa roligare och mer engagerande handlar emellertid också om att minska mängden bollspel, fokusera mer på individuella förmågor och skapa en trygg atmosfär för alla elever i undervisningen. Slutsatsen är att tävling kan användas som en del av lärande i idrott och hälsa men att sättet som undervisningen bedrivs på och lärarens relation till sina elever är viktig.

Nyckelord: tävlan, poängräkning, idrott, rörelse, idrott och hälsa.

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
2. Syfte & frågeställningar	9
3. Bakgrund	10
3.1. <i>Idrottens historia</i>	10
3.2. <i>Mer fritid mer tävlingsidrott</i>	11
3.3. <i>Skolans idrotts historia</i>	12
3.4. <i>Sammanfattning</i>	14
4. Tidigare forskning	16
4.1. <i>Idrottens pris</i>	16
4.2. <i>De lagidrottande barnens perspektiv</i>	17
4.3. <i>Nyttan med idrott</i>	18
4.4. <i>Idrott och hälsa</i>	20
4.5. <i>Tävlan som en del av lektionerna i idrott och hälsa</i>	22
4.6. <i>Idrottsundervisningen som gör dig tränad och hälsosam</i>	23
4.7. <i>Lärares kommunikation med elever</i>	23
4.8. <i>Elevers uppfattning om tävlan i skolan</i>	24
4.9. <i>Sammanfattning</i>	25
5. Teoretiskt perspektiv	27
6. Metod	30
6.1. <i>Kvalitativ arbetsmetod</i>	30
6.2. <i>Urval</i>	30
6.3. <i>Intervjustudiens genomförande</i>	31
6.4. <i>Databearbetning</i>	31
6.5. <i>Reliabilitet & validitet</i>	32
6.6. <i>Etiska ställningstaganden</i>	33
7. Resultat & analys	34
7.1. <i>Positiv uppfattning om tävlingsmomentet</i>	34
7.2. <i>Negativ uppfattning om tävlingsmomentet</i>	36
7.3. <i>Lärares förhållningssätt till tävlan och poängräkning i idrott och hälsa</i>	37
7.4. <i>Lärares strategier för indelning av lag</i>	39
7.5. <i>Lektioner i idrott och hälsa som aktiverar och stimulerar alla</i>	40
7.6. <i>Sammanfattning</i>	42
8. Diskussion	44
8.1.1. <i>Positiv uppfattning om tävlingsmomentet</i>	44
8.1.2. <i>Negativ uppfattning om tävlingsmomentet</i>	45
8.1.3. <i>Lärares förhållningssätt till tävlan och poängräkning i idrott och hälsa</i>	47
8.1.4. <i>Lärares strategier för indelning av lag</i>	48
8.1.5. <i>Lektioner i idrott och hälsa som aktiverar och stimulerar alla</i>	50
8.2. <i>Slutsatser</i>	51
8.3. <i>Metoddiskussion</i>	53
8.4. <i>Förslag till framtida forskning</i>	54
Litteraturförteckning	55
<i>Bilaga Intervjuguide</i>	57

Förord

Tävling är något som alltid varit en betydelsefull del av mitt liv. Det är för mig som blivande gymnasielärare i historia samt idrott och hälsa intressant att söka svar på om tävlan har de negativa effekter på unga som uttryckts från flera håll i samhället. Jag vill ägna några ord till att tacka alla som har deltagit och stöttat mig i mitt arbete med den här uppsatsen. Tack för er hjälp och ert stöd.

Västerås, den 5 juni 2023

1. Inledning

Att tävla som barn har blivit ganska kontroversiellt och omdiskuterat under 2000-talet. Under utbildningen till lärare i idrott och hälsa har jag upplevt att tävlingsmomentet kan betraktas som något negativt. Initialt var det förvånande att det fanns en negativ bild av tävling bland barn och ungdomar. Detta ter sig för mig märkligt då tävling i alla möjliga former pågår under hela livet, exempelvis inom utbildningsväsendet och i arbetslivet. Tävlingsmomenten, enligt min mening, tar aldrig slut. Problemet ligger snarare kanske i hur man tävlar.

I de styrdokument som är tillgängliga för alla undervisande lärare framgår inte om eleverna ska tävla eller om poängräkning ska tillämpas. Det som dock nämns är att eleverna ska utveckla rörelseförmågor, intresse för fysisk aktivitet samt för utomhusvistelse. Lärares undervisning ska leda till att eleverna lär sig att planera, genomföra och värdera olika fysiska aktiviteter. Med andra ord finns det ingenting som tyder på, från Skolverkets sida, att tävling är något som eleverna ska ägna sig åt under lektionerna i idrott och hälsa på grundskolan eller på gymnasiet.¹

I mediedebatten finns både de som talar för och de som talar emot tävlingsmoment i unga åldrar. I exempelvis Aftonbladet nämns att det är många barn som tycker att det är roligt att tävla och att prestera bättre än andra barn. Enligt kunskapen från BRIS är det att mellan 10–30% av barnen som riskerar att fara illa av sitt idrottsutövande men det är inte enbart toppning och nivåindelning som är orsaken utan även den miljö som sätter prestation framför barnens utveckling som bidrar till en ohälsosam miljö. Barn väljer trots det att sluta med idrott eftersom de utsätts för höga stressnivåer och skador. Det är vanligt att tränarna inom lagidrotter toppar lagen för att uppställningarna ska vara så bra som möjligt inför en match. Denna nivåindelning leder till att barn känner sig exkluderade samt att tidigare entusiastiska sportande barn väljer att sluta i sin sport i förtid. Problemet med att barn slutar idrotta behöver alltså inte handla om det enskilda tävlingsmomentet. Nationell och internationell forskning pekar på att idrott ska utgå från barnens perspektiv och i så stor utsträckning som möjligt få allt fler barn att stanna inom idrott, för att bli skickliga idrottsutövare och att må bra.² Bernstein m.fl. undersökning uppmärksammade att lågpresterande elever upplever i större utsträckning sig bli exkluderade

¹ Skolverket. 2022. Kursplan. Idrott och hälsa 7-9. (Hämtad 12/2 2023).

² Aftonbladet. 2017. Hård press knäcker barn som idrottare. (Hämtad 4/2 2022).

av de högpresterande i idrottsundervisningen. På grund av att de högpresterande eleverna tar större plats i undervisningen.³

Choi m.fl. nämner att dagens idrott är klimatet mer ångestladdat och prestationsinriktat, som kan försämra barnets prestation under en tävling. Upplevelsen av att förlora kan förstöra ett barns självkänsla och känna att barnet gör någon besviken. Även om barnidrott inte ska innehålla någon form av aggressivitet eller påtvingande hållning, är det ett växande fenomen att vuxna använder fysiskt eller muntligt våld mot barn. Choi m.fl. nämner även att fokuset inte ska ligga vid att barn ska vinna en tävling utan snarare att barn ska utveckla sina förmågor och färdigheter. Choi m.fl. berättar även att tävlingsidrott även kan vara något positivt att det bidrar till barnets psykosociala och mentala utveckling. Barn som utsätts för tävlingsmomentet tidigt i sitt liv kommer ha lättare att hantera motgångar och utvecklar sina sociala förmågor att möta nya människor samt att bevara vänner. Glädjen med idrott tycks vara den bästa medicinen i vissa fall med tanke på den glädje, meningsfullheten i sitt personliga uttryck och den personliga utvecklingen.⁴

Mot denna bakgrund kommer därför denna uppsats att undersöka hur universitetsstudenter ser tillbaka på tävlan under sin skolgång i ämnet idrott och hälsa.

³ Bernstein, Eve. Philips, Sharon R. Silverman, Stephen. Attitudes and Perception of Middle School Students Toward Competitive Activities in Physical Education. 2011. USA: s: 73-78.

⁴ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, Generative and Maladaptive approaches. New York & Missouri. 2014: s: 193-196.

2. Syfte & frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka hur vuxna universitetsstudenter ser tillbaka på sin skolgång och hur de uppfattade tävlan i idrott och hälsa. Hur uppfattade de lärarens roll på lektionerna och fick de som elever intryck av att tävlan är något negativt som inte borde finnas inom ämnet eller hur resonerar de om tävlingsmomentet i skolundervisningen? Ett vidare syfte är att utforska hur lektionerna inom ämnet kan utformas för att motivera elever till att röra på sig och tycka om att röra på sig samt vilken roll som läraren kan inta vid tävlan i undervisningen.

Konkret tas avstamp i följande frågeställningar:

- Hur uppfattas tävlan och poängräkning i lektioner i idrott och hälsa av studenter som ser tillbaka på sin skoltid?
- Hur uppfattas lärarens roll i fråga om tävlan i idrott och hälsa?
- Hur kan lektionerna i idrott och hälsa utformas för att gynna och stimulera både inaktiva och aktiva elever?

3. Bakgrund

För att bättre förstå tävlingsmomentets roll i ämnet idrott och hälsa kommer i detta avsnitt idrottens historia att presenteras, med början på idrottens inträde i 1400-talets universitetsutbildningar, den svenska idrottsrörelsens framväxt under 1800 talet, samt införandet av idrott i skolan och dess förändringsprocess.

3.1. Idrottens historia

Från 1400-talet tog sig fysisk aktivitet in i universiteten i Tyskland. De teoretiska studierna kantades av praktiska moment som omfattades av bollspel, fäktning, dans, hopp och liknande aktiviteter. Dessa aktiviteter krävde att man hade lärare i de olika grenarna, vilka till exempelvis kunde få titeln fäktmästare. Vid den tiden ansågs det att den lärda klassen stod i behov av fysisk aktivitet. Bollspel var en aktivitet som tillät alla att delta och i vilken det vanligtvis var samhällets lägre skikt som deltog. Det var ofta en våldsam kamp om bollen, som antingen avskräckte eller lockade till sig fler deltagare. På adelsskolan Riddarhuset utövades en rad idrotter som bollspel, kägelspel, fäktning, ridning, voltige, löpning och kamp med pikar. Johan Skytte, som var lärare för den blivande kungen Gustav II Adolf, förespråkade fyra ämnen som de viktigaste, religion, bokliga konster, vetenskap och ”ridderliga kroppens övningar”. Med andra ord så var en idrottslig fostran för adeln och blivande kungar en viktig del.⁵ Redan under 1700-talet hade man uppmärksammat allvaret bakom svenskarnas brist på simkunnighet, vilket ledde till att ”Upsala Simsällskap”, som är världens äldsta i sitt slag, engagerade sig i att lära svenskarna att simma och rädda liv.⁶

Storbritannien är det land som anses vara först med att exportera idrott, vilket började med cricket till den indiska kolonin. Spridningen skedde bland annat genom brittiska handelsmän och arbetare som tjänstgjorde i olika delar av världen. Idrott spreds även via litteratur, då journalister och författare skrev om idrotten i Storbritannien.⁷

Befolkningsökningen i Sverige var kraftigare under 1800-talet än under 1700-talet på grund av industrialisering, folkskola, medicinsk utveckling och förbättrade livsvillkor. De nya förhållandena i Sverige påverkade även idrottslivet då intresset riktades mot en fysisk fostran

⁵ Lindroth, Jan. Idrott under 5000 år. 2011. Stockholm: s: 72, 84-87.

⁶ Lindroth, Jan. Idrott under 5000 år. 2011. Stockholm: s: 96-97.

⁷ Lindroth, Jan. Idrott under 5000 år. 2011. Stockholm: s: 127-131.

av landets befolkning. Svenskarna höll sig i form med en ny typ av gymnastik kallad Linggymnastik. Intresset för idrott och rörelse hade vuxit i Sverige under början av 1800-talet. Samtidigt förespråkade flera av reformpedagogerna ivrigt för den fysiska fostran som ligger till grund för den svenska Linggymnastiken. Under 1910-talet diskuterades huruvida lektionerna i gymnastik, vilka var starkt präglade av den militärinspirerade Linggymnastiken, skulle förändras. Under mellankrigstiden togs debatten upp igen om att förändra undervisningen, vilket nu gjordes till ”gymnastik med lek och idrott”.⁸ Under 1900-talets första hälft ökade skolidrotten i betydelse och tävlingar anordnades mellan klasser och skolor i en rad olika idrottsgrenar. Vid millennieskiftet förändrades skolidrotten avsevärt och mindre tid lades på att eleverna skulle få röra på sig. Samtidigt ställdes högre och fler krav på eleverna. Skolidrottsförbundet minskade kraftigt sin verksamhet, vilket berodde på att ungdomar intresserade sig mindre för rörelse och aktivitet. Detta i sin tur ledde till mer stillasittande ungdomar och en ökad viktproblematik. Det går att utifrån de historiska styrdokumenterna se hur skolämnet har förändrats. Läroplanen som kom 1980 betonade bland annat hälsa, fysisk, psykisk och social utveckling samt tillfredsställelse av rörelsebehovet. 1994 års läroplan framhöll bland annat rörelse, rytm och dans, friluftsverksamhet inklusive svenska traditioner, miljöfrågor samt förebyggande hälsovård.⁹

3.2. Mer fritid mer tävlingsidrott

Sedermera skulle tävlingsidrotten med ökande konkurrens och rangordning utifrån prestation bryta mark. Denna form av idrott intresserade allt fler människor. Idrott började nu handla alltmer om att träna hårdare för att kunna prestera på en högre nivå och ansträngningen belönades på tävlingarna inför publik efter idrottsutövarens prestation.¹⁰ Innan 1930-talet tycks idrotten ha präglats av lust och avkoppling både för åskådare och utövare. Den lättsamma och glättiga hållningen till idrott försvann och ekonomi, vinst samt förlust blev ett alltmer tydligt inslag i idrott. Under 1970-talet började centralt placerade företrädare inom idrottsrörelsen framföra ord som ”idrott-åt-alla”, vilket kan ses som en ny inriktning idrotten internationellt har tagit, från det glättiga och glada åt det allvarsamma och tävlingsinriktade.¹¹

⁸ Lindroth, Jan. *Idrott under 5000 år*. 2011. Stockholm: s: 114-115, 218-219.

⁹ Lindroth, Jan. *Idrott under 5000 år*. 2011. Stockholm: s: 254-256.

¹⁰ Hjelm, Jonny. ”Den brutala tävlingsidrotten”: Svensk idrottsforskning om konkurrens och gemenskap inom idrotten. Umeå. 2010: s: 2-3.

¹¹ Hjelm, Jonny. *Idrott på lek och allvar*. Umeå. 2012: s: 3-4.

3.3. Skolans idrottshistoria

Björn Sandahl går grundligt igenom läroplanerna för ämnet idrott och hälsa under 1900-talet med undantag för de två senaste då dessa implementerats efter litteraturens utgivning år 2005. Därav kommer inte de två senaste läroplanerna att nämnas i detta sammanhang. Detta avsnitt kommer att visa på skillnader mellan de olika läroplanerna och hur fokuset i dessa skiftar.

LGR 62

Innan LGR 62 hade man som syfte att idrottsämnet skulle stärka eleverna kroppsligt och själsligt, vilket senare följde med till LGR 62. Skolverket ville att lärarna skulle bygga upp eleverna muskulärt genom åldersanpassad träning som skulle leda till en kvarvarande reservstyrka efter en genomförd grundskola. Skolverket ansåg att alla barn hade ett inre behov av att röra på sig och om behovet inte stillades skulle det resultera i ett stökigt klimat i klassrummet. Det blev idrottslektionens uppgift att stimulera elevernas rörelsebehov och bidra till att göra övriga lektioner lugnare. Vidare var det viktigt att läraren i ämnet instruerade eleverna hur de skulle röra på sig, klädsel, kost, hygien och risken med att utöva idrott när man är sjuk. Det förekom även teoretisk undervisning som handlade om fysiologi, det var bara de äldre eleverna som fick denna typ av undervisning. Dessutom fanns det en social fostran, då eleverna förväntades lära sig hur man uppför sig i samhället och bland andra människor. LGR 62 menade även på att eleverna skulle ge uttryck för estetiskt vackra rörelser och även vara funktionella, vilket kan ses som relativt motsägelsefullt. Detta ger följande citat uttryck för: ”En vältränad kropp och ett behärskat rörelsesätt ger ett estetiskt intryck, samtidigt som individen själv får större frigjordhet och självkänsla.” Begreppet lek var även förekommande i läroplanen, men då handlade det om att utröna vilka elever som stod i större behov av träning.¹²

LGR 69

Det var inga större skillnader mellan LGR 62 och LGR 69, Huvudmålet kvarstod att idrottsämnet fortsatt skulle förbereda eleverna efter avslutad skolgång, uppmuntra till fortsatt rörelse och fostra laglydiga samhällsmedborgare. Däremot förstärktes prestationstänkandet i LGR 69, med undantag för de allra yngsta barnen som inte hade den fysiska kapaciteten att genomföra de fysiskt krävande övningarna. Målet med den nya läroplanen var att höja elevernas

¹² Sandahl, Björn. Ett ämne för alla? *Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962-2002*. 2005. Stockholm: s: 76-80.

egna prestationsförmåga och skapa bättre förutsättningar för det övriga skolarbetet och arbetet efter avslutad skolgång.¹³

LGR 80

Med LGR 80 kom nya förändringar och andra målsättningar, bland annat så skulle idrott "[...] syfta till att skapa förståelse och bestående intresse för regelbunden kroppsrörelse som ett medel till hälsa och välbefinnande." Formuleringen är bekant från de tidigare läroplanernas mål. Det fysiska var fortfarande en viktig del i undervisningen, som även skulle syfta till ett fysiskt liv efter den avslutade skolgången. Barnen skulle även ges större kunskap om kroppens funktion vid arbete, vila och skapa kunskap om hur kroppen tas hand om. Betoningen för den nya läroplanen kan ses som funktionell med hänvisning till nytta. Nu börjar även begrepp som rekreation vara mer framträdande. Till skillnad mot LGR 62 och 69 skulle idrottsämnet inte ha en lika tydlig prestationsinriktning, dock var att röra sig vackert och estetiskt kvar i läroplanen. Kravet på social undervisning hade däremot i stort sett eliminerats ur läroplanen och den tidigare tydliga målsättningen att skapa goda samhällsmedborgare fanns inte längre kvar i läroplanens beskrivning. Vidare skulle ämnet försöka locka barnen till föreningsidrotten genom att lära ut kunskap om idrottsrörelsen, vilket följande citat bekräftar: "Eleverna skall få kännedom om och kontakt med idrotts- och friluftsrörelsen i samhället och i hemkommunen [...]"¹⁴

LPO 94

Den nya läroplanen som kom 1994 handlade mer om att barnen ska finna nyttan, nöjet och ett fysiskt välmående av den fysiska aktiviteten, som även stärker den psykiska hälsan. Dessutom skulle undervisningen visa på kroppens egna möjligheter att anpassa sig efter olika utmaningar och utsätta unga barn för en variation av olika motoriska rörelser. LPO 94 var inriktad mot att barnen skulle utveckla sina fysiska förmågor, vilka efterhand skulle öka i svårighetsgrader. Läroplanen syftade även till att barnen skulle ha nytta av det de fick lära sig på lektionerna i skolan och efter avslutad utbildning. Det förekom även prestationsinriktade inslag i undervisningen i form av lagtävlingar som skulle kunna förbereda barnen för kommande utmaningar där det kan förekomma konkurrens. Vidare betonas rörelseglädje och rytmkänsla

¹³ Sandahl, Björn. Ett ämne för alla? *Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962-2002*. 2005. Stockholm: s: 80-81.

¹⁴ Sandahl, Björn. Ett ämne för alla? *Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962-2002*. 2005. Stockholm: s: 85-87.

som viktigt och kan även liknas vid de tidigare läroplanernas estetiska och rekreativa uppsatta mål. I LPO 94 framhävs målsättningar som är funktionella samtidigt som de tidigare estetiska målen togs bort. Av detta kan man dra slutsatsen att de funktionella målen var en nödvändighet medan de estetiska var eftersträvansvärda men inte avgörande.¹⁵

3.4. Sammanfattning

Idrott gjorde sitt första intåg i teoretisk undervisning vid universiteten i Tyskland under 1400-talet. Det var Gustav II Adolf som var den första svensk att få idrottsundervisning i sin skolning till att bli kung i Sverige, som senare blev en del i adelns utbildning. Under 1700-talet grundades "Upsala Simsällskap" som är världens äldsta i sitt slag eftersom svenskarnas simkunnighet var usel. Inom den svenska skolan förändrades undervisningen från Linggymnastik mot en variation av olika idrottsgrenar. Det var först efter läroplanen som kom 1994 som betoningen på att idrottsundervisningen skulle handla om rörelse, rytm och dans, friluftsliv, samt svenska traditioner och hälsa.

Innan 1930-talet handlade idrott om lust, underhållning, vänskap och avkoppling bland utövare och åskådare. Efter 1930-talet förändrades den glada och lättsamma synen på idrott mot att visa sin nations överlägsenhet. Under en svensk satsning under 1970-talet handlade om att idrott skulle vara för alla och skulle ta en ny riktning från 1930-talets allvarsamma och vinstinriktade inställning.

LGR62 och LGR69 var relativt snarlika med liknande inslag i undervisningen och idrottsämnet präglades tydligt av ett fostransuppdrag som skulle hjälpa eleverna att vara goda samhällsmedborgare efter genomförd gymnasial utbildning. Med LGR80 kom förändringen som handlade om att skapa ett intresse och en vilja hos eleverna till regelbunden kroppslig aktivitet. I likhet med 1960-talets läroplaner var idrottsundervisningen fortsatt präglad av att eleverna skulle röra sig estetiskt vackert och det sociala fostransuppdraget att skapa goda samhällsmedborgare hade helt tagits ur läroplanen. Dessutom skulle skolidrotten locka elever till att ansluta sig till föreningsidrott. I den nya läroplanen som kom 1994 förstärktes synsättet på att barn ska finna nytta, nöje och glädje i att röra på sig. Målet med den nya läroplanen var

¹⁵ Sandahl, Björn. Ett ämne för alla? *Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962-2002*. 2005. Stockholm: s: 91-92.

att höja elevernas egna fysiska prestationsförmåga och skapa bättre förutsättningar i det övriga skolarbetet.

4. Tidigare forskning

Detta kapitel kommer att redogöra för vad idrott innebär, träningar och tävlingar. De krav som ställs på barn i idrottsutövandet och varför barn ska utöva idrott. Avslutningsvis handlar kapitlet om hur idrott ser ut i skolan, hur lärare tar sig an ämnet och tips till hur lärare kan ta sig an ämnet för att idrott och hälsa ska vara till för alla.

4.1. Idrottens pris

I lagsporter sätter barn press på varandra att prestera på träningar och tävlingar. Det är viktigt att man är en duktig idrottare och uppfyller förväntningar som finns för att passa in i laget. Uppfyller ett barn inte de andra barnens förväntningar kan barnet råka ut för sociala sanktioner i form av uppsagda vänskapsrelationer. Det är även ett effektivt maktmedel som barnen använder för att korrigera ett felaktigt beteende eller en undermålig prestation. Barnen är själva väl medvetna om den här maktstrukturen och använder den, bland annat för att skaffa sig nya vänner och mot varandra. Lagidrott är inte bara kul, utan kunskap inom idrotten ger barn fördel och makt. Barnens sociala sanktioner kan vara fullt medvetna, medan det i andra fall kan vara omedvetna. Vissa barn överväger vad priset är för att förlora en vän. Då är det kanske lättare för ett barn som är populär i laget och har många vänner att använda sanktionsverktyget.¹⁶

Barnidrottens tävlingsinslag kritiserar ibland, vilket medfört att studier har gjorts för att undersöka varför unga slutar i idrott. Det forskningen visar på är att den huvudsakliga anledningen till att barn slutar med idrott inte uteslutande är den negativa pressen på tävling och resultat. I en enkätstudie ingick barn mellan 7 och 16 år. Barnen besvarade frågan om varför de avbröt sitt idrottande. Studien gav inget stöd för att tävling och stark prestationsinriktning skulle vara en anledning till att barn slutade med idrott. Resultatet visade snarare att barnen inte tyckte om träningen eller ledaren, att andra idrotter var roligare, att barnen fått tävla för lite, att det hade gått dåligt eller att barnen inte trivdes med de andra deltagarna. En slutsats som kan dras av den här studien är att ”det ofta är komplicerade orsakssamband till att barn slutar med idrott.” Studier är gjorda för att mäta barns förväntningar på vänskap i samband med idrott.

¹⁶ Eliasson, Inger. *I skilda idrottsvärldar – barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll*. Umeå. 2009: s: 80-81.

Resultaten visar att barn gynnas mer av lagidrotter då de skapar nya kontaktnät men barnens färdigheter och kompetens har emellertid en betydelsefull inverkan på vänskapsrelationer.¹⁷

Inom pojkfotbollen är en norm att spelarna ska vara tuffa och hårda och pojkarna säger själva att de ska vara tuffa på planen. Barnen uppvisar tuffhet och aggressivitet på planen för att, enligt egen utsago, kunna ta sig förbi backarna och göra mål. Tuffheten och aggressiviteten är så pass påtaglig att det är nära gränsen för vad som är tillåtet. Eliasson vittnar om i sin undersökning att barnen inte tycks veta hur man gör en riktig tackling utan att ge skador. ”Sambandet mellan manlighet och synen på hur en tuff spelare är verkar bidra till såväl hur spelstilen utvecklas som hur de beter sig mot exempelvis domaren i en matchsituation.” Barn lär sig snabbt hur man ska uppföra sig beroende på vilken könstillhörighet man har. De lär sig även hur de ska hantera en situation om de inte kan prestera efter förväntad nivå. Flera pojkar går hårt in i närkampssituationer utan att till synes veta hur de ska få med sig bollen och utan att skada motspelaren. Kanske beror detta på att den manliga normen säger att män ska vara tuffa och på så vis försöker barnen ta efter de äldre spelarna som förebilder.¹⁸

4.2. De lagidrottande barnens perspektiv

Barnen säger själva inom lagidrotten att det näst bästa efter kamraterna är matcherna och att det är tävlingssammanhanget som är kul. Barnen menar att det är medaljerna man vill åt och kämpa för, och att de vill göra mål och vinna matcherna. En vinst påverkar barnen, ledarna och föräldrarna positivt, det kan man se på barnen när de spelar och interagerar med varandra. Det barnen berättar är att ofta är det ledarna som står för det negativa när de förlorar en match. Ett barn berättade att barnet vill sluta med idrotten när en match förloras men vill stanna vid vinst. Det tydliggörs när barnens prestationer värderas av ledarna och ger barnen ett dåligt omdöme när de förlorar en match. För barnen är det till synes viktigt att de vuxna är positiva även om barnen förlorar en match. Det framgår å ena sidan av intervjuer med barn, att barnen tycker att det är viktigt att vinna för resultatets skull. Men å andra sidan verkar barnen tycka att det är den positiva effekten av en vinst som är viktig inte själva vinsten. ”Möjligen är detta en glimt av ett barnperspektiv där det för barn är den positiva känslan i nuet som är viktigare än det idrottsliga

¹⁷ Eliasson, Inger. I skilda idrottsvärldar – barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll. Umeå. 2009: s: 30-31.

¹⁸ Eliasson, Inger. I skilda idrottsvärldar – barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll. Umeå. 2009: s: 141-142.

resultatet men också av själva processen för hur beteendet formas.” För att få den positiva feedbacken från vuxna måste barnens prestation i matchen värderas av slutställningen, vilket således innebär att viljan av att vinna förstärks. För många barn är matchspelen den viktigaste delen med idrott, problematiken är de vuxnas kommunikation med barnen som bidrar till minskad glädje och mindre positiv erfarenhet. Fokus kan dock skifta till att uppnå andra mål än att vinna, något som skulle kunna uppmuntras i större utsträckning än vad som görs idag.¹⁹

4.3. Nyttan med idrott

Det är bevisat att tävling i idrott medför både positiva och negativa effekter fysiska, psykosociala, beteendemässiga och personlig utveckling. Ungdomsidrottens tävling erbjuder möjligheter till andra möten idrottarna emellan, dessutom finns möjligheter för lärande. I en positiv eller en negativ kontext så lär sig ändå de unga idrottarna vad som är ett korrekt uppträdande, känna sin egen kropp och skapa sig en kompetens och kunskap inom idrotten.²⁰

Choi m.fl. beskriver olika former av utveckling, vilka är derivat, justerbar, generativ samt missanpassad utveckling.

Derivat utveckling innebär att när människor åldras så går hon igenom olika delar av utvecklingspsykologins stadier, vilka sedan avgör hur livet kommer att utformas. En sjuåring som blivit utsatt för tävlingsidrotten kommer när barnet är femton år med strategi kunna spela och hantera tävlandet på ett bättre sätt. Med andra ord beroende på om ett barn har tagit sig igenom ett av utvecklingsstadierna kommer barnet att hantera kognitiva och psykosociala förmågor bättre. Barn som börjar med någon form av tävlingsidrott redan vid tre års ålder och går igenom utvecklingspsykologins olika stadier får förmågor som gynnar barnet i ett socialt sammanhang. Ny social orientering och nyfunnen livskontext under tonåren påverkar och förändrar barnets sociala aktivitet. Även om barnens tävling är driven av vuxnas engagemang vill barnen själva bli skickliga idrottare och bättre än andra barn. Genom tävling utvecklar barnen inte enbart sin fysiska förmåga och även den goda känslan för att vara med i en grupp,

¹⁹ Eliasson, Inger. *I skilda idrottsvärldar – barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll*. Umeå. 2009: s: 69-70.

²⁰ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. *Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches*. New York & Missouri. 2014: s: 191-192.

utan lär sig även uppskatta fysisk aktivitet, ta ansvar och vara en god idrottare på vinst samt förlust.²¹

Justerbar utveckling innebär att tävlingsidrott tillåter en vila från det dagliga livets press och stress. Människor lär sig värdefulla lärdomar av att möta motgångar, i och med att alla människor har olika begränsningar. Barn lär sig förhandlingsstrategier för att påverka sin position i laget och lyckas med att förbättra sina idrottsliga förmågor. Idrottande individer kommer att möta sina egna begränsningar inom idrotten genom att antingen byta idrott eller anpassa sig och möta begränsningarna med olika strategier. Barns identitet kan komma att förändras och utvecklas i samband med tävlingsidrott. Barn med funktionsvariationer som utövar tävlingsidrott upptäcker en känsla av frihet i att uttrycka sig och en minskad medvetenhet om sitt eget rörelsehinder. Baserat på personliga egenskaper och individuella funktionsvariationer utvecklar de sina egna strategier för att kunna delta i olika idrotter. Forskningen har visat att barn med funktionsvariationer och kroniska sjukdomar som aktivt deltar i tävlingsidrott utvecklar sina förmågor, kompetenser, känslomässigt uttryck och sociala interaktioner med andra, samtidigt som deras egen medvetenhet om sin funktionsvariation eller sjukdom försvinner. Glädjen med idrott tycks vara den bästa medicinen i vissa fall med tanke på den glädje, meningsfullheten i sitt personliga uttryck och utveckling.²²

Generativ utveckling betyder att tävlan inom ungdomsidrotten fostrar barns utveckling och kan vara fördelaktig för barn på flera sätt. Med tanke på fördelarna med idrott uppmuntras barn att delta i idrottssammanhang. Tävlan bidrar till viljan att sträva efter att utveckla sina förmågor och leder till högre prestationsnivåer. Tävlingsidrott bidrar inte enbart till att förbättra barnens rörelsemässiga förmågor, utan stärker även mental, känslomässig och psykisk styrka. Barnen motiveras av varandra att lyckas, vilket dessutom leder till att de funderar över uppförandet mot andra under prövande situationer och utvecklar även en stark emotionell intelligens. Även om tävlan bidrar till ångest, press och stress är inte tävlingsidrott mer ångestframkallande än att skriva ett prov i skolan. Flera studier har visat att barn inom tävlingsidrott som utsätts för stress blir bättre på att hantera anspänningar i andra situationer. Att tävla och att tycka om att tävla är

²¹ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches. New York & Missouri. 2014: s: 192-193.

²² Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches. New York & Missouri. 2014: s: 193-195.

inte bara bra inom tävlingsidrott utan är även bra i det senare livet och idrott kan vara en väg in till glädje.²³

Missanpassningsbar utveckling, har betydelsen att tävlan även kan leda till motgångar och fallgropar. Tävlan kan stå i vägen för barns utveckling eftersom det är risk att alltför stor tidsåtgång läggs vid tävlingsidrotten. Inom tävlan blir det en social utvärdering av individen mot en objektiv standard, i hänsyn till vuxnas uppförande, barns egen inställning till att vinna snarare än uppmärksamheten mot tävlingen. Tävlan kan även vara en faktor som skapar en rädsla och stress för att misslyckas, exempelvis kan introverta barn bli mer krävande mot sin omgivning än tidigare. Barn som inte kan hantera pressen eller om kraven att vinna blir för stora försvinner barnets motivation till idrotten. Ett för stort fokus på att ett barn ska vinna kommer riskera att barnet kommer vilja sluta med idrotten. Om intresset i stället handlar om att förbättra sina idrottsliga förmågor kan det snarare leda till att barnet stannar kvar inom idrotten. Enligt utvecklingsteorin kommer ett barn tappa intresset för idrotten efter ungefär tio år beroende på om barnet inser att den egna talangen saknas, inte tycker om tränaren eller för stark betoning på tävlingsmomentet. Inom dagens idrott är klimatet mer ångestladdat och prestationsinriktat, som kan försämra barnets prestation under en tävling. Upplevelsen av att förlora kan förstöra ett barns självkänsla, barnet kan känna att han/hon gör någon besviken under en tävling, därmed behöver inte tävlan enbart vara något positivt. Press vid tävlingar kan även göra att barn har en aggressiv hållning och gör att de gör allt för att vinna, däribland fuska, uppföra sig osportsligt och/eller medvetet skada en motståndare. Även om barnidrott inte ska innehålla någon form av aggressiv eller tvingande hållning, är det en växande skara föräldrar och tränare som använder fysiskt eller muntligt våld mot barn istället för uppmuntran.²⁴

4.4. Idrott och hälsa

Inom föreningsidrotten är utövarna ofta uppdelade utifrån kön, men i idrott och hälsa i skolan undervisas pojkar och flickor tillsammans. Pojkar och flickor utmärker sig ibland på olika sätt i undervisningen, när det handlar om att få bekräftelse från läraren. Pojkar kan visa sina fysiska färdigheter, vem som är snabbast, starkast och smidigast samt att tävla mot varandra och flickorna. Medan flickorna kan söka lärarens bekräftelse genom att visa sig som svag, men även

²³ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches. New York & Missouri. 2014: s: 195-196.

²⁴ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches. New York & Missouri. 2014: s: 196-197.

genom tålmod och hjälpsamhet gentemot sina klasskamrater. Läraren har förväntningar på en viss fysisk kompetens som är både önskvärt och eftertraktat. Detta gör att läraren i idrott och hälsa tenderar att ha lägre förväntningar på flickor än pojkar i deras kroppsliga färdigheter, som även gäller om flickor är vana och duktiga idrottare på sin fritid. Det kan vara så att flickor kan uppleva uteslutning och särbehandling under lektionerna. Med detta menas att läraren ibland kan ha svårigheter att se flickorna som idrottsintresserade. Detta negativa genusmönster är det inte enbart läraren som påverkar, utan eleverna är själva med och skapar dessa föreställningar. Eleverna gör själva indelningar av varandra, den vanligaste indelningen är pojkar och flickor. Uppdelningen har visat sig vara förekommande även internationellt, då forskare har menar att flickor inte alltid tillåts delta i tuffare idrottsgrenar.²⁵

Det finns skillnader mellan hur pojkar och flickor uttrycker sig i undervisningen. Ett exempel som Oliynyk har beskrivit är rörelse till musik. Elever fick i uppgift att skapa en koreografi till ett musikstycke. Elevgrupperna gjorde detta på olika sätt. Tydligast var skillnaden mellan grupper som enbart innehåller pojkar eller flickor. I pojkgruppen togs uppgiften på minimalt allvar. I stället för att skapa en riktig dans gör de dansen till en komisk dans och dansen blir som ett spex. Flickgruppen följde däremot anvisningarna och de lärde av varandra för att göra dansen så bra som möjligt.²⁶

Flera studier visar på att elever visar medvetenhet om stereotyperna kopplat till kön i ämnet idrott och hälsa, vilket blir tydligt när elever pratar om sig själva och andra. 2018 gjorde Metcalfes en intervjustudie med 15–16 åringar, där pojkars och flickors erfarenheter av idrott och hälsa undersöktes. Eleverna uttryckte själva att de kan vara mer lika än olika. Eleverna berättade även att flickorna kan vara duktiga idrottare, värdiga lagkamrater och uppvisa en god spelförståelse, samtidigt som pojkarna kan sakna dessa förmågor. Det finns andra exempel som visar att unga ser bortom stereotypa genusmönster. Eleverna kan också välja olika genusroller vid olika tillfällen. I en undersökning studerades maktrelationerna som träder fram vid bollspel. Pojkarna plockade fram den maskulina logiken i samband med spelet, men när det inte var spel visade pojkarna på ömhet och närhet mot flickorna. Forskningen menar att detta är flexibel

²⁵ Oliynyk, Inga. Man vill ju ha med sig alla eleverna i undervisningen – *didaktiska val och genusmönster i skolämnet idrott och hälsa*. Växjö. 2021: s: 20-22.

²⁶ Oliynyk, Inga. Man vill ju ha med sig alla eleverna i undervisningen – *didaktiska val och genusmönster i skolämnet idrott och hälsa*. Växjö. 2021: s: 23.

maskulinitet, vilket innebär att pojkarna kan visa å ena sidan tävlingsinstinkt och å andra sidan ge till uttryck för andra maskulinitetskonfigurationer.²⁷

4.5. Tävlan som en del av lektionerna i idrott och hälsa

I en annan studie lyfter författarna att idrott där poängräkning är en del av spelet ska få vara en del av spelet, även i skolan i ämnet idrott och hälsa. Då menar författarna att mentaliteten inom idrottsgrenen inte ska förändras i skolan eftersom det tillhör idrottens filosofi. Dessutom poängteras att eleverna kan lära sig ”fair play”, respekt och de moraliska aspekterna vid en vinst eller förlust i skolan. Idrottens filosofi innehåller två beståndsdelar som gör idrotten attraktiv för utövaren, nämligen träning och tävling. Studien har även visat att tävlingsmomenten ger en rikare mening än enbart träning. Tävlingsmomentet är komplext och kräver ett större engagemang i samarbetet mellan deltagarna. Upplevelsen av tävlan i skolans idrottsundervisning har genomgått empiriska undersökningar som synliggjort en negativ bild av exkludering samt missnöje bland elever, vilket kan kopplas till tävlan i skolämnet idrott.²⁸

Föreningsidrottens och skolans undervisning i utövande, spelfilosofi och tävlan har betydande skillnader. Tre skillnader är identifierade varav den första är att föreningsidrotten är frivillig medan skolans idrott är frivillig. Utövare av föreningsidrott tävlar mot andra som är på liknande nivå, vilket inte behöver vara fallet inom skolidrotten. Den tredje och sista skillnaden innebär att målsättningen inom föreningsidrotten är att enskilda utövare ska bli bättre än andra medan det i skolan handlar om att alla ska lyckas. Inom föreningsidrotten ska enskilda utövare sträva efter att bli bättre på individuell nivå för att göra genombrott, medan det i skolan handlar det om i större utsträckning att samarbeta som ett lag för att lyckas.²⁹

Det finns fyra ledord för lärarna i skolan att beakta när de ska genomföra sin undervisning, nämligen undvika, acceptera, anpassa och fråga. Läraren ska fråga sina elever huruvida de vill tävla och anpassa undervisningen efter detta. Det är betydelsefullt att läraren accepterar att det finns elever som skyggar för tävlingsmoment.³⁰

²⁷ Oliynyk, Inga Man vill ju ha med sig alla eleverna i undervisningen – *didaktiska val och genusmönster i skolämnet idrott och hälsa*. Växjö. 2021: s: 24-25.

²⁸ Aggerholm, Kenneth. Förland Standal, Öyvind. Melvold Hordvik, Mats. *Competition in Physical Education: Avoid, Ask, Adapt or Accept?* 2018. Oslo: s: 386-388.

²⁹ Aggerholm, Kenneth. Förland Standal, Öyvind. Melvold Hordvik, Mats. *Competition in Physical Education: Avoid, Ask, Adapt or Accept?* 2018. Oslo: s: 389.

³⁰ Aggerholm, Kenneth. Förland Standal, Öyvind. Melvold Hordvik, Mats. *Competition in Physical Education: Avoid, Ask, Adapt or Accept?* 2018. Oslo: s: 394-397.

4.6 Idrottsundervisningen som gör dig tränad och hälsosam

Regelbunden fysisk träning och lek i barnens uppväxt är bra för deras kroppar. Skelettet stärks och blir mera kompakt efter den träning som belastar kroppen. Den föreslagna mängden träning för barn är en timme varje dag, med en medelhög intensitet ungefär som en rask promenad. Dessutom har idrottsundervisningen i skolan som uppgift att bättra på elevernas rörelsevanor, förbättra deras hälsa och öka elevens engagemang på lektionerna med mer än 50%. Forskning har visat att försöken att få elever att röra på sig mer under lektionen har misslyckats. Målen med lektionerna borde vara för det första att eleverna deltar i en tillräckligt stor andel av lektionerna för att mätta rörelsebehovet. Det andra målet är att elever lär sig hur man rör på sig i fysiska aktiviteter och att motivera till fysisk aktivitet på fritiden samt efter avslutad skolgång. Dessa två mål kommer hjälpa eleverna att hålla en aktiv fritid även efter avslutad skolgång. Forskningen visar att idrottsundervisningen domineras av lagidrott medan den borde motivera elever att delta och vara aktiva utan att de för den sakens skull behöva vara idrottstalanger. Lektionerna i idrott och hälsa är till för att tillfredsställa elevernas dagliga rörelsebehov. Kriteriet för hur mycket eleverna ska röra på sig ses vara överdrivet och målet med att lektionen ska uppfylla kriterierna uppfylls sällan. Det forskarna menar på att det är elevernas bristande fysiska aktivitet under lektionen som bidrar till att skolans fysiska mål sällan uppnås.³¹

4.7. Lärares kommunikation med elever

Lärares beaktande av den proximala utvecklingszonen är viktig för att undervisningen ska lyckas samtidigt som man kan anta att positiv återkoppling från lärare till elev motiverar eleverna. Elever som har en god relation med sina lärare kommer att prestera bättre i undervisningen och därmed förbättra sina rörelsekvaliteter. Lärares kommunikation till manliga respektive kvinnliga elever skiljer sig inte åt, det vill säga att eleverna har samma attityd och perceptionsnivå. Forskningen har även visat att kommunikationen mellan lärare och elev inte är lika viktig som relationen mellan lärare och elev. Det man tittade på var lärares kommunikativa förmågor och resultaten visade att hög kommunikationsförmåga var inte avgörande, utan snarare den relation lärare hade till sina elever. Som exempel nämner författarna att de tittade på basket och det var för idrottarnas kunskaper i spelet som bröt barriären eftersom kommunikationen i huvudsak handlade om idrotten. Nu när barriären är borta kan spelarna utvecklas, lära sig av varandra och leda till ett hälsosamt förhållningssätt,

³¹ Fairclough, S. Stratton, G. Physical education makes you fit and healthy - *physical education's contribution to young people's physical activity levels*. 2004. Liverpool: s: 14-15.

som ger en positiv effekt. Däremot poängterar författarna att för elever och lärare som har känt varandra länge och redan har en bra relation, kommer den goda kommunikationen att spela roll i undervisningen.³²

4.8. Elevers uppfattning om tävlan i skolan

Bernstein m.fl. gjorde en undersökning avseende amerikanska högstadiееlevs (middle-school) upplevelse av tävlingsinriktad idrottsundervisning. Studien delade upp eleverna i tre olika grupper av idrottslig skicklighet.³³

Tre olika teman uppstod under undersökningen varav den första var att tävlingsinriktade aktiviteter uppfattades som roliga. I vilken grad dessa aktiviteter uppfattades som roliga var dock olika beroende på elevens nivå av skicklighet. De duktigaste eleverna ansåg att det var roligt att förlora eller vinna över kamraterna, eleverna på en medelnivå uppskattade utmanande aktiviteter och de med lägst nivå av skicklighet värdesatte samarbete med kamrater. Det andra temat innebar att alla elever ansåg att skicklighet var en väsentlig del för tävlingsmomenten men att tävlandet inte ledde till att samtliga elever utvecklade sina färdigheter inom idrott. De högpresterande eleverna fick många möjligheter att använda sig av sin skicklighet under match medan lågpresterande elever inte kände att de inkluderades och kände sig utanför. Det tredje temat berörde vikten av hur aktiviteten organiserades av läraren avseende bland annat jämn laguppdelning, val av lagledare, duktiga elevers tendens att ta över spelet samt av den negativa atmosfär som kunde uppstå vid vinst eller förlust. Studien landade i att det är betydelsefullt att lärare utvecklar undervisning och matchspel så att lektionerna upplevs som lustfyllda av eleverna och att negativa attityder minimeras för att elever ska kunna förbättra sina idrottsliga förmågor samt utveckla en positiv syn på en framtida fysisk aktiv livsstil.³⁴

³² Bora, Mehmet Veysi. Cengiz, Recep. The effects of communication between student athletes and physical education teachers on competition success and motivation. 2016. Turkiet: s: 5-6.

³³ Bernstein, Eve. Philips, Sharon R. Silverman, Stephen. Attitudes and Perception of Middle School Students Toward Competitive Activities in Physical Education. 2011. USA: s: 69.

³⁴ Bernstein, Eve. Philips, Sharon R. Silverman, Stephen. Attitudes and Perception of Middle School Students Toward Competitive Activities in Physical Education. 2011. USA: s: 73-78.

4.9. Sammanfattning

Det barnen själva uppskattar med idrott är kamratskapen som barnen utvecklar till varandra och många barn uppskattar även tävlingsmomentet. Vinster är speciellt uppskattade då stämningen är god medan en förlust ger mer negativa konsekvenser för barnen.

Det är viktigt för barn att erfara tävlingsmomentet, då momentet bidrar till bland annat en personlig utveckling. Tävlan erbjuder barnen att träffa andra barn och lära sig de sociala spelreglerna och normer.

I föreningsidrotten är barnen uppdelade efter kön, medan i skolämnet idrott och hälsa utövar pojkar och flickor idrott gemensamt. Pojkar och flickor utmärker sig i vissa avseenden på olika sätt, medan pojkarna visar sina fysiska färdigheter söker flickorna lärarens bekräftelse. Lärarens förväntningar är till fördel för pojkarna, även om flickorna är duktiga och vana idrottare. Inom bollspel går pojkarna in i den maskulina logiken som innebär tuffhet och aggressivitet även i spel med flickor. Vid rörelse till musik är generellt sett flickorna bättre än pojkarna som inte tar uppgiften på tillräckligt stort allvar.

Idrottens filosofi i föreningsidrotten och i skolan ska inte behöva förändras, däremot kan man förändra den idrottsliga aktiviteten i skolan. Dessutom är det två helt olika arenor med idrottsutövande, eftersom inom föreningsidrotten är utövandet frivilligt medan i skolan är det inte valbart. En annan skillnad mellan föreningsidrotten och skolan är konkurrensen mellan utövarna, konkurrensen inom föreningsidrotten är betydligt jämnare än inom skolan. Lärare ska beakta de fyra ledorden för undervisningen i skolan: undvika, acceptera, anpassa och fråga.

Regelbunden fysisk träning och lek är bra för barn i de låga åldrarna och i deras uppväxt för att deras skelett och muskulatur ska utvecklas och bli starkt. Undervisningen i idrott och hälsa ska leda till att förbättra elevernas rörelsevanor och deras hälsa. Forskningen har visat att skolan har misslyckats med detta.

Forskning har visat att elever som har en bra relation till sina lärare presterar bättre i undervisningen än lärare och elever som inte har lika stark relation. Däremot är inte lärares kommunikativa förmåga lika avgörande för hur väl ett barn lär sig. Lärare och elever som känt

varandra en längre tid kommer ha en bättre relation och det är först då den goda kommunikationen spelar roll i undervisningen.

Elevens olika nivåskillnader i klassrummet spelar roll för hur man uppfattar tävlan i idrott och hälsa. Lågpresterande elever uppskattar inte tävlingsmoment i lika hög utsträckning som högpresterande elever. Lågpresterande elever tycker inte heller att det är roligt att möta eller spela med högpresterande, då de inte känner sig lika inkluderade i spelet.

Den tidigare forskningen kan varken bekräfta eller säga emot studenternas uppfattning om tävlan i skolämnet idrott och hälsa. Däremot kan den tidigare forskningen utgöra en vägledning för lärare så att tävlan kan se mer på elevernas villkor och därmed göra fysisk aktivitet i form av tävlan mer meningsfull för fler. För att få en fördjupad förståelse för detta kommer denna uppsats därför undersöka hur universitetsstudenter ser tillbaka på tävlan under sin skolgång i ämnet idrott och hälsa

5. Teoretiskt perspektiv

Det här arbetet kommer att ta stöd av Bourdieus teori om habitus eftersom den tar fasta på mänskliga handlingar. Därmed blir teorin en användbar förklaringsmodell för att förstå människors beteenden och lämpar sig för studien då syftet är att undersöka studenters uppfattning om tävlan i skolan. Om deras uppfattning om tävlan varit negativ eller positiv, för att på så vis hitta belägg för att eliminera tävlan eller behålla tävlan. Samt vad läraren intar för roll i tävlingsmomentet.

Bourdieu teori har sitt ursprung i sociologin och syftar inte till att verka som en systembyggare utan beskriver delar ur samhället. Teorin bygger på en handlingsfilosofi som tar fasta på människans möjligheter i samhället. Den är även dualistisk mellan individen och miljön. ”Den socialiserade kroppen (vilken man kallar individen eller personen) står inte i motsättning till samhället: den är en av detta existensform.” Bourdieu sätter in allt i ett sammanhang genom ett system av dispositioner och genom detta tas tillfälligheterna bort, som uppstått ur detta. De betydelsefulla begreppen inom Bourdieus teori är habitus, fält och kapital. Dessa begrepp får en dubbelriktad mening mellan det sociala fältets objektiva sammansättning och habitus förkroppsligande sammansättning. Habitus sätter relationer före substantiella realiteter. De objektiva relationerna skall erövrats, tillverkas och göras giltiga för den vetenskapliga studien. Teorin är snarast ett vetenskapligt redskap att undersöka systemen av relationer och vilka premisser samhället fungerar i specifika sociala processer inom de olika fälten. Fälten finns i former av sociala och kulturella relationer. Ett fält är relativt självstyrande i ett mikrokosmos med kulturella och sociala strukturer, varpå vissa sorters logiker är outhållbara och inte går under andra fälts logiker. Detta är följaktligen fördelningen av den sociala världen att hierarkiska rangordningen inom olika fält står på spel.³⁵

Bourdieu är mest känd för habitusbegreppet som är ett system för hållbarhet, överförbara dispositioner, strukturerade strukturer och är principen i att skapa struktur i praktiken. Begreppet förklarar empiriskt människors tendenser på särskilda sätt att agera, vad som motiverar, smaker och känslor, samt förkroppsliga uppföranden, egenskaper och praktiska sociala kompetenser. Idéen med dispositioner fångar kognitiva och motiverade aspekter av habitus, lika väl som det som relaterar till vanliga beteendemönster. Habitus är inte baserat på

³⁵ Londos, Mikael. *Spelet på fältet – relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritiden*. Malmö. 2010: s: 42-44.

anledningar utan snarare impulsiva beslut, liksom ett exempel när en tennisspelare instinktivt jagar en tennisboll på banan. Vidare menar Bourdieu att habitus är kopplat till en rad olika ojämlikheter i sociala mönster såsom makt och klass. Dessutom är det så att de individer som befinner sig i en underordnad ställning inte är utrustade med habitus som tillåter dem att skapa sig själva egna framgångar.³⁶

Bourdieu menar på att det finns tre typer av kapital för att förklara social makt och social ojämlikhet. Dessa utgörs av ekonomiskt kapital som beskriver de finansiella resurserna, socialt kapital som handlar om vilka som finns i det sociala nätverket och kulturellt kapital som når flera dimensioner. Dessa handlar om kunskap om konst, kulturella preferenser, formella kvalifikationer, kulturella färdigheter som exempelvis att spela ett instrument och förmågan att kunna skilja på saker såsom gott och ont.³⁷

Fält är ytterligare ett begrepp som Bourdieu använder för att förklara komplexa samhällen. Enligt Bourdieu är fälten tillhörande i det sociala livet lika mycket som konst, industrier, rättsväsendet, sjukvård, politik och så vidare. Inom varje fält kämpar varje aktör om makt och status. Aktörerna får antingen hjälp eller handikappas av sina egna habitus i sitt tillvägagångssätt att utveckla specifika former av kapital behövda för den uppgift de har ålagt sig själva. Däremot kan det förekomma försök att förbättra sin placering genom att byta fält, genom att ta med sitt nuvarande kulturella kapital till nya arenor. Ett exempel skulle kunna vara en akademiker som sadlar om och blir en framgångsrik författare med många sålda böcker.³⁸

Bourdieus konkurrensfält som handlar om konkurrensen mellan olika aktörer runt och inom idrott, de yttre faktorerna kan röra sig om lärare, instruktörer, sportjournalister och så vidare. Genealogi kan även vara ett användbart verktyg för att förklara idrottens sociala historia och hur den utvecklades genom samhällets intresse. Idrottsfältet kan synliggöra hur nya idrottsgrenar har uppstått ur de ursprungliga rörelserna som har legat till grund för nya idrotter.³⁹

Bourdieus teori handlar om människans möjligheter i samhället, då det är respondenternas uppfattning om tävlan och hur de uppfattade lärarens agerande som kommer att undersökas i det här arbetet. Begreppen fält och kapital utgör möjliga förklaringsmodeller för att förstå

³⁶ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 130-131.

³⁷ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 131-132.

³⁸ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 133-134.

³⁹ Bourdieu, Pierre. *Kultur och kritik*. 1997. Frankrike. Andra upplagan: s: 189-192.

respondenternas utsagor om deras förhållningssätt och lärarens olika val och handlingar. Genom respondenternas svar på hur de uppfattar tävlan och lärarens roll, kan Bourdieus teori väga in om svaret har en kulturell, social eller ekonomisk viktning. Beroende på vad svaret kan sorteras in inom, ger det undersökningen ett svar på hur viktat tävlings begreppet är för respondenten. Det kan även tydliggöra om tävlan varit en naturlig och rolig del under respondentens uppväxt. Teorin kan även åskådliggöra hur respondenternas lärare uppfattar tävlan, om det finns någon uppfattning till tävlan.

6. Metod

För att samla in information till det här arbetet var intervjuer med studenter ett lämpligt tillvägagångssätt. Med tanke på att intervjuer handlar om ord och respondenternas egna upplevelser av undervisningen i idrott och hälsa är metoden kvalitativ. Information om urvalet och hur intervjuerna genomfördes kommer även att presenteras i det här kapitlet.

6.1. Kvalitativ arbetsmetod

Arbets sättet med empirin som blev aktuell för det här arbetet är kvalitativ, eftersom forskningen hade inriktning mot ord, deltagarnas uppfattning, närhet, ostrukturerad, rik och fyllig data. Kvalitativ forskning har huvudsakligen en induktiv vinkel i förbindelsen mellan forskning och teori, då betoningen ligger vid skapandet av teorier. Betoningen läggs på hur människor uppfattar sin omvärld och försöker skapa tolkningar. En viktig del i den här kvalitativa undersökningen är valet av plats för intervjustudien. Eftersom frågorna som ställdes handlade om skolans idrott och hälsa var det möjligt att förlägga intervjuerna på universitetets bibliotek, då det inte är ovanligt att gymnasieelever går direkt till högre utbildning. För kvalitativ forskning menar Bryman att begrepp är en stor del av forskningen för att hjälpa forskaren att hålla den röda tråden genom arbetet. Begrepp i en studie kan även ses som ett redskap för att visa vilken riktning undersökningen ska ta vägen. För den här studien var begreppen, tävlan, poängräkning, lärare och läroplan lämpliga begrepp. Enligt Bryman är att ställa frågor en underskattad del i den kvalitativa forskningstraditionen, som kan betona viktiga förklaringar till en frågeställning. Den kvalitativa forskningstraditionen medför även en del detaljerade beskrivningar om det undersökta området, då betoningen låg vid att granska hur människor agerar. Vidare kan den kvalitativa forskningstraditionen skapa en förståelse för kontextens betydelse och vad som påverkar beteenden och sätt att tänka.⁴⁰

6.2. Urval

Metoden för det här arbetet var intervjuer med tio studenter vid Universitetet i södra Sverige, i åldrarna mellan 23 och 32. Detta gjordes i anslutning till entrén vid Universitetets bibliotek för att öka chansen till att stöta på studenter som hade möjligheten att medverka i undersökningen.

⁴⁰ Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder. 2020. Oxford. Tredje upplagan: s: 487, 61-62, 459, 463-464, 479-480.

Av de tio medstudenterna var tre av dem bekanta sedan tidigare. Studenterna informerades om att de var anonyma i processen och i framställningen av resultatet i undersökningen. Intervjuernas syfte var att söka svar på hur studenterna såg på tävlan i skolämnet idrott och hälsa under sin tid vid grundskolan, frågorna som ställdes finns i intervjuguiden (se bilaga 1). Som intresse för undersökningen var studenternas idrottsliga aktivitet vid sidan av skolan en betydelsefull information för att se om deras fritidsidrott hade någon betydelse för arbetets syfte, alltså studentens uppfattning om tävlan.

6.3. Intervjustudiens genomförande

I en kvalitativ intervjustudie så var den intervjuades ståndpunkt och åsikt det som var intressant för intervjun och ska spegla forskarens intresse. Dessutom brukar denna typ av intervjustudie vara mindre strukturerad, då undersökningen söker svar på respondentens uppfattning. Dessutom kräver en kvalitativ intervjustudie detaljrika och välformulerade svar. I en semistrukturerad intervjustudie har intervjuaren ett färdigt tema som skall diskuteras och frågorna kommer att ställas i samma ordning som de var uppställda i arbetet.⁴¹

Det som gjorde denna metod stark var att den hjälpte respondenten att svara så utförligt som det var möjligt. En möjlig svaghet kan vara att det är lätt att vara efterklok. Alltså när intervjun var över och parterna skilts åt uppdragas nya alternativa svar som hade kunnat stärka intervjustudiens resultat.

Eftersom intervjufrågorna inte var så långa skrevs studenternas svar i ett anteckningsblock och bad studenterna återupprepa delar av den missade informationen. Intervjun tog ungefär 20 minuter per student. Intervjufrågorna skapades utifrån uppsatsens syfte, frågeställning och Bourdieus kultursociologiska perspektiv, det vill säga frågor som var relevanta för undersökningen.

6.4. Databearbetning

När den semistrukturerade intervjun genomfördes anonymiserades samtliga respondenter med varsin siffra från ett till tio eftersom deras identitet var ointressant för undersökningen. När den sista intervjun avslutats krävdes en omfattande transkribering för att sammanställa empirin. När transkriberingen var slutförd sorterades informationen in under tre teman, positiv respektive

⁴¹ Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder. 2020. Oxford. Tredje upplagan: s: 561-564.

negativ uppfattning om tävlan och lärarens roll till tävlan. Tre dokument skapades för varje respektive tema där samtliga respondenters svar sorterades med respektive numrering i syfte att se skillnaden mellan de tio olika respondenternas svar. Denna tematisering gjorde arbetet med resultatkapitlet enkelt och lätt att få en samlad bild över respondenternas åsikter.

I den här studien valdes narrativ analys som hjälp för att hitta likheter och skillnader samt att sortera in empirin i under. Narrativ analys handlar om de tillvägagångssätt för analytikern att beakta sättet människor berättar om sina upplevelser för att bibehålla sättet respondenten berättade sin historia. Med andra ord kan man säga att det respondenterna sade dokumenterades ordagrant för att låta deras röst bli hörd på det sätt han/hon hade för avsikt. Inom narrativ analys kan det förekomma konkurrerande redogörelser i livsberättelsekontexten, som var en viktig del inom empirin.⁴²

6.5. Reliabilitet & validitet

Reliabilitet handlar om att arbetet är tillförlitligt och att den kunskap som finns i det här arbetet går att lita på. Det finns två viktiga faktorer att ta i beaktande vad gäller arbete med kvalitativa studier som denna. Stabilitet och intern reliabilitet. Stabilitet innebär att resultatet i arbetet håller i längden. Det vill säga mäts resultatet två gånger med samma urvalsgrupp ska resultatet inte skilja sig i någon större utsträckning. Intern reliabilitet innebär att respondenternas svar ska ge rätt indikationer och att de ger rätt utslag i exempelvis ett index. Att respondenternas poäng är relaterbara med resultatet i förhållande till andra indikatorer.⁴³

Validitet handlar om huruvida en studie följer syftet för undersökningen. Alltså att de begrepp som formulerats i syftet mäter just de begrepp som återkommer i studiens resultat. Det handlar även om att frågorna som ställs till respondenterna uppfattas på de sätt som hänger ihop med syftet och följer arbetets röda tråd.⁴⁴

För att säkerställa studiens reliabilitet och validitet gavs en igenom med respondenterna undersökningens inledning, syfte och frågeställning för att säkerställa att deras svar stod i linje med undersökningens syfte.

⁴² Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder. 2020. Oxford. Tredje upplagan: s: 710-712.

⁴³ Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder. 2020. Oxford. Tredje upplagan: s: 207-209.

⁴⁴ Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder. 2020. Oxford. Tredje upplagan: s: 209-213.

6.6. Etiska ställningstaganden

För all forskning som sker finns det krav på varje forskare som är, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren alltid ska upplysa respondenten om projektets ändamål och om syftet med deras deltagande i undersökningen. Upplysningen som ges ska vara detaljerad, deltagandet ska alltid vara frivilligt, respondenten har rätt att avbryta sin medverkan vilken tidpunkt som helst och har rätt att inte medverka i undersökningen. Respondenten ska informeras innan undersökningen kan ta vid. Samtyckeskravet innebär att forskaren ska innan undersökningen bli godkänd av föräldrar/vårdnadshavare om forskningen med respondenter som är under 15 år. Respondenter över 15 år räcker det med att fråga om han/hon/dem vill medverka och poängtera att undersökningen är frivillig. Konfidentialitetskravet innebär att forskaren inte ska ha med information som kan röja en identitet, det kan även handla om personuppgifter som samlats in i undersökningen. Det är information som inte får vara tillgänglig för obehöriga i undersökningen. Nyttjandekravet innebär att forskaren bara får använda kunskapen som samlats in i forskningen. Forskaren får inte använda samma information i andra sammanhang.⁴⁵

Vid intervjutillfället tillfrågades besökande till biblioteket, om de hade möjlighet och lust att medverka i en intervjustudie. Respondenterna informerades om syftet med studien, dessutom informerades respondenterna om att deras medverkan var frivillig och anonym, att deras svar kommer användas i undersökningen och inte i andra avseenden.

⁴⁵ Vetenskapsrådet. 2017. Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning. Stockholms: s: 6-14.

7. Resultat & analys

Det här kapitlet kommer att presentera respondenternas svar i intervjun. Svaren från intervjun kommer att sammanställas inom fem teman som har en beröringspunkt: positiv respektive negativ uppfattning om tävlingsmomentet, lärares förhållningssätt till tävlan och hur lärare delar upp klassen i lag samt respondenternas förslag till hur lektionerna i idrott och hälsa ska utformas för att passa alla elever. I slutet på varje tema analyseras svaren från intervjuerna mot Bourdieus kultursociologiska perspektiv.

7.1. Positiv uppfattning om tävlingsmomentet

De flesta av studenterna uppfattade tävlan som en viktig och rolig del av idrotten, som ett uppskattat moment även om tävlan inte uppmuntrades av läraren. Däremot var det en av respondenterna som uttryckte att tävlan i skolan blev mindre roligt vart eftersom studenten blev äldre och mognade, eftersom tävlan i skolan inte kunde jämföras med föreningsidrotten, “[...] desto äldre jag blev i skolan desto mindre viktigt och roligt blev tävlan på lektionerna i idrott.” En annan student berättade:

Jag har varit elitidrottare sedan jag var 8 år i tennis, så tävling har alltid varit en stor del i mitt idrottsutövande och även på lektionerna i idrott. Som jag anser är förstört och är oförskämt dåligt eftersom tjocka barn som inte kan ens kan springa 10 meter utan att dö kan få högsta betyg. Vilket är helt sjukt! Jag tycker att tävla är oerhört viktigt och givande för människans utveckling och det är viktigt att möta motgångar för att öva på dem och bli bättre. Jag skulle inte kunna tänka mig ett liv utan tävling! Jag kan inte påstå att jag alltid vann, men förlorar man så är det ett tecken på att man måste träna hårdare. Det är skillnaden på att kunna vara en god vinnare och en dålig vinnare.

En av respondenten utmärkte sig genom sina svar eftersom han/hon var den enda som uttryckte sig på ett sådant sätt under intervjun. De övriga respondenterna hade inte ett lika passionerat uttryck till tävlan och idrott.

De flesta av respondenterna anser att poängräkning är en naturlig del inom idrottsutövandet och att det ska förekomma inom idrotter som exempelvis fotboll, innebandy och/eller ishockey. Respondenterna poängterar även att idrotten tappar sin mening utan poängräkning och dessutom har poängräkning funnits inom nämnda idrotter i alla tider. Därmed borde poängräkning även ingå i skolan. Tävlan är en mycket större del än att enbart att tävla i idrott och det kommer nästa respondent att berätta om:

Jag tror att det kan vara viktigt att ha kvar tävlan i skolan på olika sätt och i idrott, eftersom tävlan slutar inte förrän man blir en ängel. När man slutar i exempelvis fotboll eller tar studenten. Nej, tävlan fortsätter livet ut. När du har tagit studenten kommer du tävla med andra sökande om en plats vid sin drömutbildning och när utbildningen är klar då kommer man tävla om att få ett jobb. När man har fått sitt jobb, kommer man behöva tävla om att få rätt bostad. Förstår du vad jag menar!? Att tävla tar aldrig slut, utan då är det viktigare att skolan lär ut hur man tävlar på rätt sätt. Hur jag ska hantera en vinst eller en förlust som inte är olämpligt.

Bourdieu är mest känd för sitt arbete med habitus som är ett hjälpsamt begrepp för att förklara strukturerade strukturer och på samma sätt kan man tolka elitidrottarens inlärd struktur inom tävlingsidrotten. Eftersom respondenten är så van vid den idrottsliga strukturen att ta idrott på stort allvar och därmed är tävlan en viktig del i hans/hennes utövande.⁴⁶ Dessutom blir hans/hennes uttalande om hur "tjocka barn" kan få höga betyg en kulturkrock för honom/henne inom Bourdieus kulturella kapital, som innefattar kulturella egenskaper. Med detta menas då att elitidrottaren har den kulturella vanan att tävla inom elitidrott och därmed blir bilden av respondentens mening ett tjockt barn inte passande för den kulturella sanning han/hon besitter för vad som motsvarar det högsta betyget i idrott och hälsa.⁴⁷ Bourdieus teoribildning innefattar även konkurrensfältet som kan kopplas till elitidrottarens sätt att se en vinst och förlust på, en förlust för respondenten innebär alltså att han/hon behöver träna hårdare för att kunna vinna nästa gång. Därmed har elitidrottaren ett starkt konkurrensfält eftersom han/hon förstår vilket arbete som krävs för att kunna mäta sig med någon annan. Vilket vidare kan ge insikten om vilken orättvisa respondenten kan känna när en klasskamrat eller annan elev kan nå ett högre betyg i vad han/hon anser vara en kraftig person. Enligt en rimlig tolkning man kan göra av respondentens uttalande besitter det kraftiga barnen inte de rörelsemässiga förmågor att nå högre betyg.⁴⁸

Det var en majoritet av respondenterna som uttryckte att tävlan är en naturlig del i idrottsutövandet vilket kan motsvara idrottens kulturella kapital, då idrottskulturen handlar om att utse en vinnare. Idrottskulturen är något alla respondenter förmodligen flera gånger stött på i sitt liv och dragits med i den glädje som uppstår när rätt lag vinner eller när respondentens lag vinner. Detta kan rangordnas inom det sociala kapitalet där olika människor samlas i sociala

⁴⁶ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 130-131.

⁴⁷ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 131-132.

⁴⁸ Bourdieu, Pierre. *Kultur och kritik*. 1997. Frankrike. Andra upplagan: s: 189-192.

nätverk och på så vis skapas en ny social sfär eller utökar sin sociala sfär. Det sociala kapitalet kan även förstöras då någon bryter mot de sociala reglerna inom den idrottsliga kulturen. Det är inte otänkbart i samma utsträckning som man kan bilda sig nya sociala plattformar kan även samma plattformar raseras.⁴⁹

Respondentens uttalande om att tävlan är livslångt kan man tolka in svaret i konkurrensfältet, alltså en konkurrens som aldrig avtar och som även teorin handlar om. Då exemplet Bourdieu själv redogör för en kamp mellan olika aktörer och dessa aktörer kan vara lärare, idrottsutövare, elever och så vidare. Som kan liknas med respondentens eget uttalande att han/hon kommer att konkurrera om studieplatser, arbetsplatser och bostäder.⁵⁰ Den individuella konkurrensen respondenten beskriver kan även sorteras in i mikrokosmos med egna kulturella och sociala strukturer som återspeglar sig i den enskilda individens kamp tillsammans och mot alla andra som försöker nå ett likartat mål, med många möjliga tillvägagångssätt.⁵¹

7.2. Negativ uppfattning om tävlingsmomentet

Den andel av respondenterna som ansåg att tävlan var något negativt var få. Deras skepticism mot tävlan berodde inte på att vinna eller förlora, däremot handlade det snarare om risken för att utsättas för kränkning och att bli sårad vid eventuella förluster. Där individen även riskerar att bli nedvärderad och uthängd. Det var med andra ord inte tävlandet som var problemet, snarare kunde det vara följderna av tävlandet konsekvenser. I intervjun var det få som var individuella idrottare, en av de individuella idrottarna uttryckte:

Jag hatade all typ av lagidrott i skolan, jag kände mig så felplacerad när det var fotboll som det ofta var eftersom fotbollspelarna gjorde sig hörda mest i klassen så det blev alltid fotboll. Jag blev kallad vid något tillfälle för "jävla träfot". Det låter kanske som att jag inte hade vänner i skolan, men det hade jag som stöttade mig och skällde på dem som bar sig illa åt och det finns väl alltid ett gäng gapiga idioter som uppför sig illa mot alla. Där borde läraren ha sagt till, men han gjorde inte det. Mina vänner och jag var individuella idrottare på olika sätt, men jag utövade boxning och kände mig väldigt obekvämt när det var bollspel och tävling i bollspel. Det kanske berodde på att jag inte var van vid boll.

⁴⁹ Smith, Philip. Riley Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 131-132.

⁵⁰ Bourdieu, Pierre. *Kultur och kritik*. 1997. Frankrike. Andra upplagan: s: 189-192.

⁵¹ Londos, Mikael. *Spelet på fältet - relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritiden*. Malmö. 2010: s: 42-44.

Det tycks av citatet vara en följd av nedvärderande behandling som respondenten fått sin negativa inställning till tävlan i lagidrott. Vilket var något som de övriga respondenterna själva uppmärksammat på något sätt och av denna anledning vill förhindra att den negativa trenden fortsätter.

Det kulturella kapitalets logik kan vara en del i förklaringen till att det var så få respondenter som uttryckte att tävlan var något negativt. Den idrottsliga kulturen handlar om att föra poäng och avgöra en vinnare respektive förlorare. Dessutom kan man göra en liknande iakttagelse vad gäller respondenternas syn på risken att bli utsatt för kränkande behandling vid matchspel inom det sociala kapitalet. Med tanke på det sociala utpekandet som blir när elever blir utsatta för kränkande behandling. De elever som besitter stora kunskaper i exempelvis fotboll har en social makt över de andra eftersom dessa elever vet hur spelets idé är utformat och har en allmänt bättre kännedom om idrotten. Vilket även syns tydligt i det föregående citat, då respondenten redovisar klasskompisarnas utövande av sin sociala makt. Det som även kan vara en faktor i frågan som inte synliggjordes vid intervjun är respondenternas dåvarande ekonomiska kapital. De elever som är ovana vid exempelvis bollspel hade kanske inte de ekonomiska förutsättningarna att utöva den idrott klasskompisarna hade ekonomiskt kapital till. Kan det här då istället handla om en klassfråga som är en social ojämlikhet.⁵²

7.3. Lärares förhållningssätt till tävlan och poängräkning i idrott och hälsa

Respondenternas upplevelse av lärarnas hållning till tävlan i idrott och hälsa är relativt likartad. Det vill säga lärarna till studenterna tycks inte ha brytt sig om hur matchen under lektionen slutade. Läraren visade snarare upp ett intresse för eleverna enskilda prestationer som antingen berömdes eller tillrättavisades mot att exempelvis berätta hur eleven ska vinkla upp foten för att slå en breidsida passning i fotboll eller räta ut och hålla ihop armarna i volleyboll. Däremot var det få respondenter som svarade att de inte fått någon konstruktiv återkoppling på hur en breidsida passning ska genomföras korrekt.

Respondenterna berättade om tillfällen när irritation kunde uppstå mellan klasskamraterna under matchspel. Vid sådana tillfällen höjde läraren rösten under matchspelet och tillrättavisade eleverna med enkla ord såsom “[...] så gör man inte”, “det är inte okej att [...]” och så vidare. Däremot var det en respondent som berättade:

⁵² Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 131-132.

Så fort det blev en irriterad stämning på planen blåste läraren av matchen och samlade ihop eleverna. När eleverna kommit närmare sade läraren till de elever som orsakade irritationen, "sluta nu, skärp er, jag vill inte se sånt uppförande igen, det där är inte okej." Lärarens ord var effektiva varje gång det blev lugnt på planen, det var lärarens ord som gällde eller gå hem. Så kändes det i alla fall. Läraren gjorde det roligt att spela med poäng och tävla lite.

Det förekommer alltså även exempel på lärare som går in och bryter ett matchspel när irritation i lektionssalen uppstår. Det finns ytterligare exempel på hur lärare hanterade klassrumssituationen, men i det här fallet med trötta och omotiverade elever:

Eftersom jag varit elitidrottare gick jag på en idrottsskola, då fanns det förväntningar på oss att vi alltid skulle prestera. Hade man en trött dag eller var omotiverad, då kunde läraren kalla en för tjockis och så fick man springa några extra varv. Men det var hård disciplin på att uppföra sig mot varandra, att visa varandra respekt. Man hade stor respekt för idrottlärarna som hade sin bakgrund i försvaret. Det blev en chock för mig sen när jag kom till den kommunala skolan, då mina klasskompisar var så slappa och lata.

Med Bourdieu teori kan man med habitus i åtanke i analysen av lärare som antar ett särskilt habitus, som en fostrande och vuxen människa i samhällets fostrande process. Alltså läraren ska i sin professionella ställning bibehålla sin position som opartisk inför sina elever. Lärarens professionella habitus blir även synligt i citatet då läraren avbryter spelet och samlar ihop eleverna för att få stopp irritationen innan den eskalerar.⁵³ Läraren ska alltså inte ikläda sig rollen som en domare i en match utan lärarens roll handlar om att undervisa och lära ut en bredd av olika aktiviteter. En ledare inom föreningsidrotten ska däremot leda verksamheten mot ett mål som inte är förenligt med skolans verksamhet. Vilket skiljer sig åt från lärarens roll innefattar att prioritera sin relation med sina elever och lära ut en bredd av aktiviteter som inte innebär att vinna ett svenskt mästerskap.⁵⁴

I det andra citatet berättar respondenten att lärarna hade militär bakgrund, vilket ger en bild av strikt disciplin, vilket även respondenten bekräftar. Lärarnas strikta disciplin kan vara en del i deras kulturella kapital som föredetta militärer. Där strikt disciplin krävs för att i yttersta fall överleva händelsen av krig. Respondentens chock när han/hon sedan gick över till den kommunala skolan kan ligga inom ramen för samma förklaringsmodell, då han/hon genom

⁵³ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 133-134.

⁵⁴ Londos, Mikael. *Spelet på fältet – relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritiden*. Malmö. 2010: s: 42-44.

undervisningen fostrats in i kulturen där disciplinen är strikt och konkurrensen kan konstateras vara stor.⁵⁵

7.4. Lärares strategier för indelning av lag

Det förekommer en mängd variationer i tillvägagångssätt att dela upp klassen i lag, varav de vanligast förekommande var en lagindelning som upplevdes slumpmässig. Lagindelningen gjordes med ramsor, räkna in eleverna efter antalet lag och på andra sätt dela in eleverna i lag. Det förekom relativt sällan att läraren gjorde en egen lagindelning av klassen. Det förekom även de alternativ då eleverna på egen hand valde lagen med första väljare och andra väljare:

Första väljare och andra väljare var den vanligaste metoden att välja lag i min klass. Jag tyckte inte alls om det, då var det alltid en som valdes sist och det var den klasskompisen som ansågs vara den sämsta i klassen. Jag hade däremot som jag minns det ofta tur då jag aldrig blev vald sist, det var ofta den klasskompisen som inte riktigt var i någon grupp som blev vald. Det syntes på honom att han tyckte att det var jobbigt att bli vald sist, han var liksom där men inte där om du förstår vad jag menar!?

Det är inte ovanligt att lärare låta eleverna plocka fram det material som ska användas i undervisningen. En respondent hade exempel på hur hans/hennes lärare höll i sin undervisning i idrott och hälsa:

Jag upplevde den kvinnliga idrottsläraren som väldigt sexistisk eftersom med sin ramsa "ellen, dellen, di, du får bli" valde ut alla killar till att plockade fram det som skulle användas under lektionen. Jag hatade den ramsan eftersom man alltid visste att jag som kille hade chansen att bli vald. Hon gjorde det så uppenbart att tjejerna var värda mer i hennes ögon, eftersom tjejerna ofta fick gå tidigare, slapp plocka fram och plocka undan saker. Det var även bara tjejerna som fick chansen till att nå MVG, hon var mycket orättvis i allt från betyg till lagindelningar och plocka fram grejer.

För att förstå sig på lärares olika lagindelningstrategier som till synes verkar vara slumpvisa och beslutet hur ett lag ska avgöras var ett impulsivt beslut. Ett exempel som Bourdieu själv använder sig av för att förklara habitusbegreppet är att en tennisspelare som jagar en tennisboll gör det instinktivt. Lika instinktivt var det kanske för lärare när med den slumpmässiga lagindelningen och kanske var helt oplanerad. Det kan ha varit för att jämna ut den ojämna maktfördelningen som är i ett klassrum då läraren är det som har makten.⁵⁶ Det behöver inte

⁵⁵ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 131-132.

⁵⁶ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 130-131.

nödvändigtvis vara ett instinktivt val, utan kan vara ett aktivt val att skjuta ifrån sig ansvaret eftersom läraren själv upplevt det under sin tid i skolan som en lyckad strategi. Det kan även vara så att det var den kulturen som gällde bland lärare i idrott vid den tidpunkten, som respondenterna gick i skolan. Det kan även vara en medveten strategi av läraren att åskådliggöra vilka sociala nätverk och hierarkier som finns i klassen. Det behöver inte grunda sig i en dimension utan kan vara djupgående genom flera dimensioner i sociala och/eller kulturella strukturer.⁵⁷

Respondenten som upplevde en lärarinnan som favoriserande av tjejerna kan snarare ha handlat om att jämställa den ojämna maktförhållanden som finns i samhället. Eftersom det inte tycks vara en tillfällighet är det här en del av lärarinnans habitus, ett försök i att bryta motsättningen i samhället som hon upplever kvinnan som i en underställd position och värderar sin relation till sina kvinnliga elever mer än sina manliga.⁵⁸ Lärarinnans ställningstagande bryter även mot den kulturellt sett starka mannen i samhället, det kan vara hennes försök att jämna ut social ojämlikhet i sitt klassrum. Lärarinnans agerande skapar social ojämlikhet, mellan killar och tjejer.⁵⁹

7.5. Lektioner i idrott och hälsa som aktiverar och stimulerar alla

Respondenterna i den här undersökningen var eniga om “[...] mindre bollspel!” Det tycks vara viktigt för respondenterna att bollspel i större utsträckning inte ska vara med i undervisningen i idrott och hälsa. När jag ställde följdfrågan om vad studenterna kunde tänka sig i stället för bollspel på lektionerna i idrott, funderade respondenterna en längre stund men det var få som kunde komma med ett riktigt svar på följdfrågan. Ett av dessa svar löd:

Bra fråga, typ hinderbana minns jag som något roligt, typ något liknande och friluftsliv kanske, paddla kanot. Det gjorde vi typ aldrig, det hade kunnat vara roligt. Nej men låt eleverna slippa spela fotboll, det gjorde vi alldeles för mycket av i skolan. Nej men något varierat, någon ny idrott kanske och något som inte är så typiskt för skolidrotten.

En annan respondent svarade:

⁵⁷ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 131-132.

⁵⁸ Londos, Mikael. *Spelet på fältet - relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritiden*. Malmö. 2010: s: 42-44.

⁵⁹ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 131-132.

Ta bara bort fotboll, handboll och innebandy, det var där många av killarna spelade taskigt. Kan man inte variera spelet och låta oss som inte är så duktiga på fotboll öva mer på passningar, dribblingar och få bättre genomgång av reglerna så man förstår hur spelet går till. Det var många gånger min lärare bara sa till oss, nu kör vi, här har ni en boll, börja spela. Kanske något sånt eller åtminstone tillämpat spel att det inte skulle förekomma någon kontakt i spelet.

Samtliga respondenter föreslog att lärare bör ha en bred variation i sin undervisning och att idrotten ska individualiseras för att den ska tillgängliggöras för fler. Respondenter som varit individuella idrottare på sin fritid tyckte särskilt illa om lagidrotten i fotboll. Alla ansåg att läraren var ansvarig för att skapa ett tryggt klassrumsklimat till att ge eleverna utrymme för att ge sitt uttryck i undervisningen. Det förekom flera svar med en antydning om att tävlan inte är fel i undervisningen, däremot ska läraren lära eleverna hur man agerar som en god respektive dålig förlorare och vad ett godkänt uppförande är.

Respondenternas vaga svar kan vara en del i att de befinner sig i en underordnad ställning och inte är tillräckligt utrustade med habitus som tillåter dem att komma på egna kreativa idéer om hur lektionerna ska utformas för att gynna samtliga. Deras egna olika erfarenheter, beroende vad studenterna studerar och om de utövar sin tidigare fritids idrott, är faktorer som påverkar deras svar samt tiden mellan avslutad skolgång och tiden för den här undersökningen.⁶⁰ Det sociala kapitalet kan ge en förklaring bakom respondenternas motstånd till bollspel och det är inte omöjligt att de upplevt sig socialt nedvärderade. De elever som inte utövar bollspel på sin fritid och saknar förståelse för idrotten, kan i vissa fall känna sig förminskade av sina klasskamrater som har en större vana av att spela med boll.⁶¹ Detta kan utlösa irritation i klassen som leder till irriterade ordväxlingar mot de elever som ansågs misslyckas med sin uppgift. Det fanns även önskemål från en del respondenter att undervisningen skulle innehålla en bredare variation av aktiviteter som kan leda till en breddad idrottslig förmåga och därmed öka sitt kulturella kapital och leda till ett utjämnande av habitusets sociala mönster. Det förekom även förslag på hur man ska agera vid en vinst och förlust som ska förekomma i undervisningen, vilket kan vara ett verktyg för att jämna ut sociala strukturer. Respondenten som föreslog hinderbana och friluftsliv som en större del av undervisningen, är aktiviteter där det inte nödvändigtvis behöver förekomma någon form av tävlan. Det kan vägas in i det sociala

⁶⁰ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 131-132.

⁶¹ Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 130-131.

kapitalet som handlar om sociala relationer, strukturer och nätverk, respondenten kan ha upplevt att tävlan bidrog till att klassen splittrats.⁶²

7.6. Sammanfattning

De flesta av studenterna uppfattade tävlan som en rolig och viktig del av idrotten, även om tävlan inte uppmuntrades av läraren. Respondenten som varit elitidrottare ansåg att han/hon inte kunde leva sitt liv utan tävlan och en förlust bara var ett tecken på att träna hårdare. De flesta respondenter ansåg att tävlan var en naturlig del av idrottandet, eftersom poängräkning traditionellt sett varit en del i idrott. Genom Bourdieus kulturella kapital är det möjligt att förstå respondenternas åsikt om att poängräkning ska vara en del inom idrotten, eftersom den idrottsliga kulturen har sett ut så länge. Dessutom kan idrott med poäng hänvisas till ett socialt kapital och genom tävlan kan nya sociala nätverk byggas upp. Sociala nätverk har olika sociala förhållningsregler och skulle någon bryta mot reglerna kan det sociala nätverket förstöras.

Det var få respondenter som ansåg att tävlan var något negativt, den skepticism som fanns mot tävlan berodde på riskerna att utsättas för kränkande behandling vid vinster eller förluster. Med andra ord var det inte tävlandet i sig som var problemet. Bourdieus kulturella kapitalets logik kan vara en del i förklaringen till att det var så få respondenter som uttryckte att tävlan var något negativt. Den idrottsliga kulturen handlar om att föra poäng och avgöra en vinnare respektive förlorare. Dessutom kan man göra en liknande iakttagelse vad gäller respondenternas syn på risken att bli utsatt för kränkande behandling vid matchspel inom det sociala kapitalet, eftersom det är ett socialt utpekande när en elev blir utsatt för kränkande behandling.

Lärares förhållningssätt till hur matcherna gick i undervisningen var likartad mellan respondenterna. Det vill säga lärarna visade sitt intresse för hur matcherna slutade, snarare visade lärare ett intresse för elevernas enskilda prestationer som antingen berömdes eller tillrättavisades mot att läraren förklarade hur eleven skulle genomföra en rörelse rätt. Det var inte ovanligt att lärare stoppade matcher för att stoppa en växande irritation i lektionssalen. Lärarnas förhållningssätt kan förstås med Bourdieus habitus, då läraren ska bibehålla en professionell position som opartisk inför sina elever. Lärare ska med andra ord inte vara som

⁶² Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. 2013. Oxford. 2:a upplagan: s: 133-134.

en ledare inom föreningsidrotten och vinna svenska mästerskap, utan prioritera sin relation med eleverna och lära dem en bredd av aktiviteter.

Respondenterna berättade om en mängd variationer i tillvägagångssättet att dela in klassen i lag som de upplevde som slumpmässiga. En av de mindre uppskattade varianterna var första väljare och andra väljare, som visade vem i klassen som ansågs vara sämst. Det var relativt ovanligt att läraren gjorde en egen laguppdelning. För att förstå sig på lärares lagindelingsstrategi kan vi se till Bourdieus eget exempel som är en tennisspelare som instinktivt jagar tennisbollen, lika instinktivt kan läraren ha gjort sina lagindelningar och kanske inte särskilt välplanerat.

Respondenterna i den här undersökningen var eniga om “[...] mindre bollspel!”. Det tycks vara viktigt för respondenterna att det ska vara mindre bollspel i undervisningen. När följdfrågan ställdes om vad undervisningen i stället skulle innehålla var det få som kunde komma med ett riktigt svar. Förslagen som erbjöds var friluftsliv och hinderbana, det är aktiviteter som inte nödvändigtvis behöver innehålla någon tävlan. En annan respondent tyckte att killarna spelade taskigt i fotboll, handboll och innebandy. Han/hon föreslog mer grundläggande övningar i bollspelen. Majoriteten av respondenterna svarade att lärare bör ha en bred variation i sin undervisning och att idrotten ska individualiseras för att den ska tillgängliggöras för fler elever. Respondenternas vaga svar kan innebära att de befinner sig i en underordnad ställning och inte är tillräckligt utrustade med habitus som tillåter dem att komma på egna kreativa idéer om hur lektionerna ska utformas för att gynna alla.

8. Diskussion

Inom det här kapitlet kommer resultatet att diskuteras i relation med tidigare forskning, därefter kommer en slutsats som innehåller en didaktisk reflektion, följt av en metoddiskussion och avslutningsvis förslag till senare forskning.

8.1.1. Positiv uppfattning om tävlingsmomentet

Till stor del var uppfattningen hos respondenterna positiv till tävlingsmomentet och på ett håll uttrycktes att tävlan pågår resten av livet i olika stadier. Forskningen uttrycker inte heller tävlan som något enbart negativt.

I resultatkapitlet framgick det att respondenterna tyckte att tävlan var en viktig och rolig del i idrotten även om det inte uppmuntrades av lärarna. Eliasson styrker respondenternas resonemang med att hon skriver att barn tycker att det är roligt att tävla och speciellt att vinna medaljer. Det är den positiva återkopplingen som barnen får som gör tävlan rolig, spännande och utvecklande.⁶³ Den tidigare elitidrottande respondenten berättade i likhet med Choi m.fl. hur stor och viktig del tävlan är i hans/hennes liv. Tävlan har för respondenten varit ett positivt inslag i dennes liv och motgångar har gjort att respondenten velat träna hårdare. Choi m.fl. styrker respondenternas och Eliassons resonemang att tävlan bidrar med positiva effekter. Tävlingsidrotten erbjuder även ett utbyte mellan olika idrottare och möjligheter till lärande. Choi m.fl. berättar att tävlan är en positiv del i människans uppväxt som bidrar till den kognitiva och psykosociala utvecklingen. Det är inte bara barnets fysiska förmåga som förbättras utan även det sociala samspelet som utvecklas tillsammans med andra människor. Dessutom är upplevelsen att de utvecklar sina förmågor, kompetenser, känslomässiga uttryck och interagerar med andra människor. Tävlan medför även andra positiva effekter bland annat att vilja prestera bättre, inte enbart i idrottsliga sammanhang utan även i livet utanför idrotten.⁶⁴ Det var en respondent som uttryckte att tävlan är ett livslångt skede, i olika former. Med detta resonemang kan det vara en god idé att låta barn tävla på ett sätt som möjliggör det sociala utbyte Choi m.fl. redogör för. Tävlan kan även vara viktigt för att lära sig hantera motgångar även senare i livet och förbättra sitt sociala samspel med andra människor. Habitus är ett hjälpsamt begrepp för att

⁶³ Eliasson, Inger. *I skilda idrottsvärldar – barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll*. Umeå. 2009: s: 30-31, 80-81

⁶⁴ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. *Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches*. New York & Missouri. 2014: s: 191-196.

förklara strukturerade strukturer och samhället består av flera strukturerade strukturer som människor behöver passa in i, för att vara en del i samhället. Respondenten som uttryckte att tävlan är en del av livet syftade möjligtvis till att människor behöver tävla med andra för att passa in i särskilda strukturer som till exempel att konkurrera för att få tillgång till en viss utbildning.

Det var flera respondenter som ansåg att poängräkningen skall bestå eftersom det tillhör spelets idé och idrottens kulturella kapital. Aggerholm m.fl. understryker att det tillhör idrottens filosofi att spela med poäng, men att eleverna ska lära sig att spela schysst och att det som gör idrott attraktivt är bland annat tävlingsmomentet. Däremot poängterar Aggerholm m.fl. att föreningsidrotten och skolidrotten skiljer sig åt, eftersom skolidrotten är obligatorisk.⁶⁵ Poängräkning är en del av det idrottsliga kulturella kapitalet med tanke på att poängräkning inom idrott har pågått länge. Fairclough och Stratton redovisar i sin artikel att elever rör sig alldeles för lite under lektionerna i idrott.⁶⁶ En lösning på problemet kan vara att införa tävlingsmoment för att engagera fler elever i rörelse och aktivitet. De elever som medverkade i idrottsundervisningen i låg utsträckning har möjligtvis blivit utsatta för få motgångar som de behöver möta för att lättare kunna hantera konkurrens som uppstår i livet. Det kan vara motgångarna som fått eleverna att vilja hålla sig utanför det sociala nätverket i klassen och därmed undviker motgångarna i form av förluster i framtiden som de egentligen behöver lära sig att hantera.

8.1.2. Negativ uppfattning om tävlingsmomentet

Det var få respondenter som uttryckte att tävlan var någonting negativt men det fanns däremot oro för att tävlingsmoment kan orsaka kränkningar. Forskning visar på att det finns delar inom tävlandet som behöver förändras, vilket inbegriper vuxnas inblandning i tävlingsmomentet och deras intresse för att barnet ska vinna.

Enligt Eliasson är inte tävlan den uteslutande orsaken till att många unga slutar med idrott i förtid, vilket bevisas av forskning där barn mellan 7 och 16 år ingick. Dessutom nämner

⁶⁵ Aggerholm, Kenneth. Förland Standal, Öyvind. Melvold Hordvik, Mats. *Competition in Physical Education: Avoid, Ask, Adapt or Accept?* 2018. Oslo: s: 386-389.

⁶⁶ Fairclough, S. Stratton, G. *Physical education makes you fit and healthy - physical education's contribution to young people's physical activity levels.* 2004. Liverpool: s: 14-15.

Eliasson att jargongen är betydligt tuffare inom pojkfotboll än flickfotboll.⁶⁷ Det är inte orimligt att det är pojkarnas tuffa jargong som respondenterna syftar till vad gäller kränkande behandling. Respondenten som blev kallad "jävla träfot" var sannolikt utsatt för den kränkande jargongen Eliasson nämner. Fairclough och Stratton nämner att målet för hur mycket elever ska röra på sig i skolan sällan uppnås.⁶⁸ Om elevernas dåliga aktivitet på lektionerna har med tävlan och poängräkning att göra framgår inte i artikeln, det skulle mycket väl kunna handla om något annat. Det kan vara den kränkande behandling respondenterna poängterade som risken med att tävla.

Bernstein m.fl. redogör för att lågpresterande elever inte tycker att det alls är roligt att spela med högpresterande elever. Därmed försvinner motivationen för dessa, eftersom de uppfattar sig exkluderade.⁶⁹ Det framgår aldrig av respondenterna huruvida någon av dem var lågpresterande och därmed blev exkluderad. Det framgår i resultatet att de individuella idrottare som inte var vana vid lagidrott blev utsatta för nedvärderande kommentarer. Choi m.fl. beskriver att om fokus vid barns tävlan blir på tävlingen snarare än den idrottsliga förmågan riskerar barnet att sluta inom idrotten eller eventuellt skada sina motståndare för att vinna. Inom dagens idrott är klimatet mer ångestladdat och prestationsinriktat, som kan försämra barnets prestation när det gäller. Då kan en förlust förstöra barnets självkänsla och/eller känna att han/hon gjort någon besviken med sin prestation. Barnidrott ska inte innehålla någon form av aggressiv yttring men det förekommer i en växande takt hos föräldrar och tränare fysiskt eller verbalt våld.⁷⁰ Elever som uppför sig kränkande mot andra elever har förmodligen stött på aggressivitet som förekommer inom föreningsidrotten Choi m.fl. nämner. Det opassande uppförandet har sannolikt blivit en del i deras kulturella kapital och förstår på så vis inte att deras agerande är kränkande. Eliasson återger att barn sätter press på varandra att prestera under träningar och på tävlingar, vilket betyder att det är viktigt att varje deltagare aktivt presterar under dessa sammanhang. Om ett barn inte presterar tillräckligt riskerar barnet att bli utsatt för sociala sanktioner, som är ett effektivt maktmedel som barnen själva använder för att korrigera

⁶⁷ Eliasson, Inger. I skilda idrottsvärldar – barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll. Umeå. 2009: s: 30-31, 141-142.

⁶⁸ Fairclough, S. Stratton, G. Physical education makes you fit and healthy - *physical education's contribution to young people's physical activity levels*. 2004. Liverpool: s: 14-15.

⁶⁹ Bernstein, Eve. Philips, Sharon R. Silverman, Stephen. Attitudes and Perception of Middle School Students Toward Competitive Activities in Physical Education. 2011. USA: s: 73-78.

⁷⁰ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches. 2014. New York & Missouri.: s: 196-197.

oönskade beteenden.⁷¹ Det är inte helt osannolikt att sociala sanktioner även förekommer i skolan. Det kan vara sådant som inte är synligt för en lärare som möter eleverna under en kortare stund av dagen. Barn som är med i föreningsidrotten antar normer och värderingar som yttras där som sedan blir en del i deras sociala och kulturella kapital. I sociala sammanhang gäller det att passa in, annars kan de sociala nätverk barnen byggt upp med varandra förstöras och på så vis tar barnen med sig kulturella normer från föreningsidrotten till skolan.

8.1.3. Lärares förhållningssätt till tävling och poängräkning i idrott och hälsa

Respondenternas upplevelse av sina lärare var att de inte intresserade sig för vilket lag som vann, förlorade eller vilken elev som gjorde flest mål. Utan att snarare berömde elevernas insatser och rättade till felände breddsida passningar eller tillrättavisade elever som inte uppförde sig sportsligt. Forskningen säger att lärares relation är viktig för undervisningen och för att kvaliteten i undervisningen ska vara hög.

Aggerholm m.fl. berättar att organisationen runt en tävling är stor och krävande. Dessutom ska man beakta skillnaden mellan föreningsidrotten och skolidrotten. Föreningsidrotten är frivillig och barnen söker sig dit, medan skolidrotten är obligatorisk och barnen måste vara aktivt närvarande för att få betyg i ämnet. Aggerholm m.fl. har tagit fram fyra väsentliga ledord som lärare bör beakta i genomförandet av undervisningen i idrott och hälsa. Dessa ledord är att undvika, acceptera, anpassa och fråga. Med andra ord ska läraren fråga eleverna om de vill tävla och de elever som inte vill tävla ska få undvika tävlingsmomentet. Läraren ska acceptera detta och lektionen ska anpassas efter elevernas önskemål.⁷² Respondenterna uttryckte att tävlandet sköttes på ett bra sätt av läraren och när irritation uppstod stoppade läraren matchspelet. Läraren visade inget intresse för hur matchen slutade, däremot visade läraren större intresse vid sina elevers prestationer och rättade elevers felaktiga rörelser. Choi m.fl. berättar om att vuxna kan uppföra sig illa mot barn i form av fysiskt eller muntligt våld mot barn och att det är ett fenomen som blir allt vanligare. Dessutom är klimatet inom idrotten mer ångestladdat och

⁷¹ Eliasson, Inger. I skilda idrottsvärldar - barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll. 2009. Umeå: s: 80-81.

⁷² Aggerholm, Kenneth. Förland Standal, Öyvind. Melvold Hordvik, Mats. Competition in Physical Education: Avoid, Ask, Adapt or Accept? 2018. Oslo: s: 386-389, 394-397.

prestationsinriktat.⁷³ Det som är betänkligt är att Choi m.fl. artikel handlar om tävlingsidrott. Respondenterna i den här undersökningen nämnde aldrig att de upplevt något av de aggressiva beteende Choi m.fl. berättar om, eftersom lärare har ingripit i ett tidigt skede av situationer som hade kunnat utvecklats aggressivt. Lärare har i sin yrkesroll antagit ett habitus som fostrande och opartisk mot samtliga elever. Däremot skulle lärarens habitus förändras om han/hon var ledare inom föreningsidrotten då det handlar om att vinna matcher.

Bora m.fl. berättar att lärares relation till sina elever är viktig och att kommunikationen inte är lika viktig. Det är först när relationen mellan eleverna och läraren är god efter att ha känt varandra länge som kommunikationen blir mer betydelsefull. Med en bra relation mellan lärare och elever kommer kvaliteten på undervisningen att öka och därav blir elevernas prestation i skolan förbättrad.⁷⁴ Det framgår aldrig från respondenterna huruvida deras relation med deras lärare i idrott och hälsa varit god. Respondenten som varit elitidrottare, redogör för att det var sträng disciplin och att det var viktigt att man skulle uppföra sig respektfullt mot varandra. Choi m.fl. bekräftar detta med att barn som idrottar utvecklar sin sociala kontext samt lär sig hur man är en god idrottare på vinst och förlust.⁷⁵

8.1.4. Lärares strategier för indelning av lag

Lärares strategi att dela in lagen tycktes enligt respondenterna vara slumpmässig, en vanlig metod var att dela in lag efter första väljare och andra väljare. Den strategin är ganska utpekande mot den som blir vald sist, då är det tydligt att det är en person som ses som att vara den minst begåvade i klassen. Forskningen pekar på att om eleverna får dela in sig själva så delas lagen upp efter kön.

Oliynyk redogör för att eleverna som gör egna indelningar ofta gör det efter könsuppdelning även om flickorna är speltekniskt bättre än flera pojkar.⁷⁶ Som kan liknas med indelningsstrategin första väljare andra väljare upplevdes som orättvis och socialt utpekande.

⁷³ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches. 2014. New York & Missouri: s: 196-197.

⁷⁴ Bora, Mehmet Veysi. Cengiz, Recep. The effects of communication between student athletes and physical education teachers on competition success and motivation. 2016. Turkiet: s: 5-6.

⁷⁵ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches. 2014. New York & Missouri: s: 192-195.

⁷⁶ Oliynyk, Inga. Man vill ju ha med sig alla eleverna i undervisningen – didaktiska val och genusmönster i skolämnet idrott och hälsa. Växjö. 2021: s: 20-25.

De två elever som väljer bland sina klasskamrater har en stor social makt som pekar ut vems förmågor som är minst eftertraktade. Det är inte otänkbart att väljarna valde de klasskamrater som tillhör det egna sociala nätverket och inte helt osannolikt utövar idrott tillsammans. Aggerholm m.fl. menar på att en av de stora skillnaderna mellan föreningsidrotten och skolidrotten är att inom föreningsidrotten utövar idrottarna idrotten på ungefär samma nivå, medan i skolan kan nivåerna skilja sig kraftigt.⁷⁷ De elever som utövar idrotten som spelas på lektionen har större kulturell och social makt över de elever som inte utövar idrotten. Därmed kan kompetensnivån mellan eleverna skilja sig kraftigt. Det gör även Bernstein m.fl. artikel i sammanhanget intressant, som nämner att högrepresterande elever exkluderar de lågpresterande. Dessutom är jämna laguppdelningar viktiga när det är stora nivåskillnader mellan eleverna och val av lagledare som accepteras av alla i laget. Duktiga elever tenderar att ta över spelet och bidra till den negativa stämning som kan uppstå vid en eventuell förlust.⁷⁸

Choi m.fl. betonar att barn där fokuset har legat vid deras prestation på tävlingar snarare än deras förmågor kan föra sig aggressivt muntligt och även fysiskt samt att det förekommer att dessa barn skadar sina motståndare. Choi m.fl. nämner även att klimatet inom idrott är mer ångestladdat och prestationsinriktat.⁷⁹ Det är något som alla barn inte är vana vid och kan bli rädda när en klasskompis uppför sig aggressivt som gör att eleven undviker framtida deltagande. Det kräver att läraren har ett starkt habitus och stoppar spelet såsom respondenterna redogjort för. Respondenten som berättade om den "sexistiska" lärarinnan som favoriserade sina kvinnliga elever och gav dem fördelar framför sina manliga elever. Lärarinnan såg kanske den ojämna maktfördelningen mellan män och kvinnor i samhället. Genom sitt agerande i lektionssalen försöka jämna ut den ojämna maktbalansen. Vad det fick för konsekvenser för respondentens relation med lärarinnan går bara att spekulera om att den inte var särskilt stark, med tanke på den orättvisa respondenten upplevde. Bora m.fl. poängterar relationen mellan lärare och elev som viktig för att eleverna ska prestera bra på lektionerna. En bra relation leder till ökad kvalitet på undervisningen.⁸⁰ Med andra ord desto bättre relation läraren har med sina

⁷⁷ Aggerholm, Kenneth. Förland Standal, Öyvind. Melvold Hordvik, Mats. *Competition in Physical Education: Avoid, Ask, Adapt or Accept?* 2018. Oslo: s: 386-388.

⁷⁸ Bernstein, Eve. Philips, Sharon R. Silverman, Stephen. *Attitudes and Perception of Middle School Students Toward Competitive Activities in Physical Education.* 2011. USA: s: 73-78.

⁷⁹ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. *Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches.* 2014. New York & Missouri: s: 196-197.

⁸⁰ Bora, Mehmet Veysi. Cengiz, Recep. *The effects of communication between student athletes and physical education teachers on competition success and motivation.* 2016. Turkiet: s: 5-6.

elever, kommer eleverna att prestera bättre under lektionen. Respondenten med den "sexistiska" lärarinnan hade sannolikt uppskattat idrott och hälsa mer med en starkare relation.

8.1.5. Lektioner i idrott och hälsa som aktiverar och stimulerar alla

Respondenterna är eniga i att de önskar mindre bollspel på lektionerna i idrott och hälsa. Det finns säkert anledningar till detta som aldrig framgick i intervjun. Forskningen framhåller att öva på rörelseförmågor, stärka skelettet och muskulaturen kommer att gynna eleverna senare i livet. Huruvida idrotter som finns som fotboll, innebandy eller handboll ska finnas kvar i framtidens undervisning, låter vi ännu vara osagt.

Aggerholm m.fl. poängterar de fyra ledorden, att undvika, acceptera, anpassa och fråga.⁸¹ Dessa blir applicerbara på respondenternas negativa ställning till bollspel som lärare bör ta i beaktande och anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar och förmågor. Det kanske inte handlar om att helt eliminera bollspel i undervisningen utan snarare att förändra den mot ett nivåanpassat eller tillämpat spel för att stimulera och motivera elever. I vissa sammanhang kan rätt tillvägagångssätt vara att undvika det klassiska bollspelet och istället ha tillämpade övningar. Det kan vara smakfullt av läraren att fråga eleverna om deras idrottsliga vanor för att uppmärksamma elever som inte är vana vid bollspel och därmed differentiera undervisningen som stimulerar vana och ovana elever med boll. Läraren måste även acceptera elever som saknar vana att utöva idrott med boll för att på så vis förändra elevernas negativa inställning till bollspel. Det är elevernas olika kulturella kapital som lärare behöver ta hänsyn till. Genom att tillämpa, undvika, acceptera, anpassa och fråga kan även läraren förbättra klassens sociala sammanhållning. Fairclough och Stratton nämner att elever behöver kontinuerlig fysisk aktivitet för att stärka muskler och skelett. Dessutom nämner de att eleverna behöver träning åtminstone en timme varje dag, i ett medelhögt tempo.⁸² Forskarna specificerar inte vad det är för typ av lektioner som behövs. Det skulle kunna vara friluftsliv, hinderbanor, löpning och styrketräning som en av respondenterna föreslog. Detta kommer göra att eleverna bygger upp sin muskulatur och stärker skelettet.

⁸¹ Aggerholm, Kenneth. Förland Standal, Öyvind. Melvold Hordvik, Mats. *Competition in Physical Education: Avoid, Ask, Adapt or Accept?* 2018. Oslo: s: 386-389, 394-397.

⁸² Fairclough, S. Stratton, G. *Physical education makes you fit and healthy - physical education's contribution to young people's physical activity levels.* 2004. Liverpool: s: 14-15.

Däremot uttrycker Choi m.fl. att det är bra om barn i ung ålder utsätter sig för tävlingsmoment för att utveckla sina sociala förmågor och lära sig hantera motgångar. Som även kommer vara till nytta för barnet senare i det vuxna livet. Glädjen med idrott tycks vara den bästa medicinen i vissa fall med tanke på den glädje, meningsfullheten i sitt personliga uttryck och den personliga utvecklingen.⁸³ En av respondenterna nämnde att tävlan kommer att vara en livslång process och liksom Choi m.fl. säger är tävlingsidrott bidragande till att barn blir bättre på att bemöta motgångar. Det är såsom respondenten säger att man tävlar mot andra när man söker sig till en utbildning.

8.2. Slutsatser

Idén bakom den här undersökningen var att ta reda på huruvida det finns en negativ uppfattning om tävlan bland studenter och söka svar på om det finns belägg för att tävlingsmomentet i skolans undervisning i idrott och hälsa bör tas bort. Vidare är syftet att undersöka vilken roll som läraren kan inta vid tävlan i undervisningen.

I studien visar tidigare forskning och en majoritet av respondenterna att tävlan är lika roligt som viktigt. Respondenterna inflikade att poängräkning borde vara med där det traditionellt sett räknats poäng. Choi m.fl. redogör för att tävlan har både negativa och positiva effekter i barnens utveckling, samt att det sker ett utbyte mellan utövarna. Tävlan erbjuder även möjlighet till ett lärande om sig själv och verktyg att hantera motgångar. De respondenter som ansåg att tävlan och poängräkning inte skulle förekomma i skolan argumenterade för en risk att elever kan utsättas för nedvärderande och kränkande behandling. Däremot nämner Eliasson att forskningen pekar på att tävlan inte är den enda orsaken till att barn slutar med idrott.

Respondenterna nämnde att läraren i idrott och hälsa inte tycktes bry sig om vilket lag som vann utan det som intresserade läraren var elevernas enskilda prestationer. Däremot kunde läraren stoppa spelet vid tillfällen då irritation uppstod på planen och tillrättavisade eleverna. Aggerholm m.fl. nämner att lärare bör beakta att skolidrotten skiljer sig från föreningsidrotten organisatoriskt och att skolidrotten inte är valbar som föreningsidrotten. Därmed bör lärare beakta begreppen, undvika, acceptera, anpassa och fråga, i sin planering av undervisningen i idrott och hälsa.

⁸³ Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjective, Generative and Maladaptive approaches. New York & Missouri. 2014: s: 195-196.

Lärares tillvägagångssätt vad gäller att dela in lagen varierade men respondenterna upplevde mestadels att uppdelningen var slumpmässig. Lag valda av elever förekom, då första väljare och andra väljare var en vanlig metod. Nackdelen med denna metod, som studenterna uppmärksammat, var att de som valdes sist ansågs vara antingen lägst i den sociala strukturen i klassen eller sämst inom idrottsgrenen. Oliynyk redogör för att elever som tillåts göra egna lagindelningar ofta blir uppdelade efter respektive kön. Samtliga respondenter tyckte att lektionerna borde innehålla mindre bollspel och att undervisningen borde vara mer individuellt inriktad. Vad som ska vara med i undervisningen fanns det få förslag på. De krav respondenterna hade på läraren var att han/hon ska skapa ett tryggt klassrumsklimat och att eleverna ska undervisas i hur man är en god respektive dålig förlorare.

En framgångsrik undervisning handlar om lärarens relation med sina elever enligt Bora m.fl. i sin artikel. Flera elever som blir stökiga i lektionssalen kanske är så resultatnriktade att det förstör tävlan för de andra eleverna, som Choi m.fl. skrev om i sin artikel. Det kan även vara så som Choi m.fl. skrev att vuxnas roll i barnidrotten borde inriktas mer mot prestationer än resultat.

I ämnet idrott och hälsa för årskurs 7-9 finns ingenting som uttrycker att eleverna ska utöva någon specifik idrott, det står inte heller att eleverna ska vara sportsliga och vara en god lagkamrat. Den enda idrottsliga aktivitet som tydligt står utskrivet är: "Olika former av dans samt skapande av rörelse- och träningsprogram till mu-sik, takt och rytm."⁸⁴ Det framgår inte heller att undervisningen ska innehålla fotboll, innebandy eller handboll som många av respondenterna ogillade. Det som står uttryckt är: "Komplexa rörelser i lekar, spel, idrotter och andra rörelseaktiviteter, inom-hus och utomhus."⁸⁵ Det innebär att det är upp till läraren att avgöra om undervisningen ska innehålla matchspel, hur matchspelet ska utformas och om eleverna behöver kunna passa varandra eller om det överhuvudtaget ska förekomma någon form av bollspel. Med tanke på den kunskap som har kommit fram i undersökningen är det inte fel att tävla, däremot behövs tydliga spelregler vid matchspel som ska efterföljas. Ett förslag till hur lag ska delas upp är att dela in två lag med elever som vill tävla och ytterligare två lag med elever som vill ha roligt.

⁸⁴ Skolverket. 2022. Centralt innehåll för idrott och hälsa årskurs 7-9.

⁸⁵ Skolverket. 2022. Centralt innehåll för idrott och hälsa årskurs 7-9.

Sammanfattningsvis var det en majoritet av studenterna som medverkade i den här studien som ansåg att tävlan och poängräkning inte är fel. Detta stöds även av forskningen som dessutom visar att det inte uteslutande är tävlan som bidrar till att unga väljer att avsluta sin idrottsliga karriär. Det forskning och respondenternas svar pekar på är att lärarens ledarroll är viktig och komplex, eftersom undervisningen ska stimulera elevernas rörelsebehov på ett sätt som uppfattas rättvist av samtliga. Det är möjligt att de elever som inte uppskattar bollspel i undervisningen saknar vanan med boll och ett tillvägagångssätt för att stimulera dessa elever är att skapa undervisning som är differentierad. Det finns ingenting i läroplanen som säger att eleverna ska vara sportsliga och goda lagkamrater. Den enda idrott som uttrycks i Skolverkets centrala innehåll är dans.

8.3. Metoddiskussion

Valet av att använda den kvalitativa metoden i hanteringen av empirin var ett bra val, eftersom betoningen landar vid hur människor uppfattar sin omvärld, hur de agerar och skapar en förståelse för kontextens betydelse, samt vad som påverkar beteenden och sätt att tänka. Kvalitativ forskningstradition medför även detaljerade beskrivningar i det undersökta området.⁸⁶ Kvalitativa intervjustudier speglar forskarens intresse, en passus är att intervjustudierna är mindre strukturerade eftersom frågorna vänder sig till respondentens uppfattningar. I en semistrukturerad intervjustudie finns redan ett färdigt tema som ligger till grund för intervjun och ger möjlighet till följdfrågor.⁸⁷ Undersökningen var tänkt från början att vara i grundskolan men det var inte möjligt eftersom ingen rektor svarade på mina e-postmeddelanden. Det gav mig möjligheten att göra undersökningen med universitetsstudenter, vilket gav ett lyckat resultat. Möjlig problematik med den här typen av intervjustudie är att respondenterna inte har haft möjligheten att förbereda sig och tänka igenom sina svar, vilket hade kunnat vara positivt för studien. Mitt tillvägagångssätt att skriva ned svaren med penna och papper var problematiskt, då jag hade svårigheter att hinna med att skriva ned svaren. Det löste sig dock eftersom studenterna var vänliga nog att återupprepa de svar jag missade att skriva ned.

⁸⁶ Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder. 2020. Oxford. Tredje upplagan: s: 487, 61-62, 459, 463-464, 479-480.

⁸⁷ Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder. 2020. Oxford. Tredje upplagan: s: 561-567, 596-597.

8.4. Förslag till framtida forskning

Tävling och poängräkning kommer sannolikt alltid vara ett omtalat område och hur det påverkar barn att tävla. För framtida forskning kan det vara intressant att genomföra en liknande studie, fast då genomförs undersökningen med 30 barn som är vana tävlingsidrottare i en individuell gren, tävlingsidrottare i lagidrott och barn som inte tävlar alls. Studien kan undersöka hur undervisningen i idrott och hälsa tar tillvara på de olika elevernas rörelsebehov, med bakgrund av deras fritidsintressen.

Litteraturförteckning

Aggerholm, Kenneth. Standal, Øyvind & Hordvik, Mats. Competition in Physical Education: Avoid, Ask, Adapt or Accept? *Quest*, 70(3), 2018: 385-400.

Bernstein, Eve. Philips, Sharon R. Silverman, Stephen. Attitudes and Perception of Middle School Students Toward Competitive Activities in Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 30(1), 2011: 69, 73-78.

Bourdieu, Pierre. Kultur och kritik. Andra upplagan, Göteborg: Daidalos, 1997.

Bora, Mehmet Veysi. Cengiz, Recep. The effects of communication between student athletes and physical education teachers on competition success and motivation. *ERPA International Congresses on Education*. 31, 2016: 5-6.

Bryman, Alan. Samhällsvetenskapliga metoder. Tredje upplagan, Stockholm: Liber, 2020.

Choi, Hong Suk. Johnson, Britton. Kim, Young K. Children's development through sports competition: Derivative, Adjustive, generative and maladaptive approaches. *Quest*. 66, 2, 2014: 191-197.

Eliasson, Inger. I skilda idrottsvärldar – barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll. *Idrottsforskning*. 2009: 30-31, 69-70, 80-81, 141-142.

Fairclough, S. Stratton, G. Physical education makes you fit and healthy - *physical education's contribution to young people's physical activity levels*. *Health education research*. 2004: 14-15.

Hjelm, Jonny. "Den brutala tävlingsidrotten": Svensk idrottsforskning om konkurrens och gemenskap inom idrotten. *Idrottsforum*. 2010: 2-3.

Hjelm, Jonny. Idrott på lek och allvar. *Idrottsforum*. 2012: 3-4.

Johqvist, Johan. Ohlsson, Claes. Ivarsson, Andreas. Fallby, Johan. Lindwall Magnus. Hård press knäcker barn som idrottar. Aftonbladet. 2017-03-14. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/0ar8o/hard-press-knacker-barn-som-idrottar> (Hämtad 2022-02-04)

Lindroth, Jan. Idrott under 5000 år. SISU idrottsböcker. 2011.

Londos, Mikael. Spelet på fältet – *relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritiden*. Malmö: Holmgrens, 2010.

Oliynyk, Inga. Man vill ju ha med sig alla eleverna i undervisningen – didaktiska val och genusmönster i skolämnet idrott och hälsa. 2021: 20-22, 23, 24-25.

Sandahl, Björn. Ett ämne för alla? *Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962-2002*. 2005. Stockholm.

Skolverket. 2022. Centralt innehåll idrott och hälsa 7-9.

Smith, Philip. Riley, Alexander. *Cultural theory - an introduction*. Andra upplagan, Oxford: John Wiley & Sons. 2013.

Vetenskapsrådet. 2017. *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning*.

Bilaga Intervjuguide

Frågeställning till intervjuundersökning:

1) Var du aktiv inom någon idrott på fritiden när du gick i skolan?

- Om ja vilken idrott?

2) Var det viktigt för dig inom ämnet idrott och hälsa att vinna en tävling/en match?

- Varför/varför inte?

3) Hur uppförde sig läraren mot det lag som vann respektive förlorade?

4) Hur sammanställdes lagen?

- Förekom det någon form av toppning? (d.v.s. då man gör det ena laget medvetet bättre än det andra)

- Förekom det negativa yttringar efter lektionen?

5) Upplever du att det fanns skillnader mellan dina klasskamrater som var aktiva inom idrott på fritiden och dem som inte var det?

- Om ja, på vilket sätt uppfattade du skillnaderna?

6) Fick du under lektionerna inom idrott och hälsa lära dig hur man ska uppföra sig som en god vinnare/förlorare?

- Om ja, hur synliggjordes detta?

- Om nej, vad hade du velat att läraren skulle ha gjort?

7) Hur skulle du vilja att lektionerna i ämnet idrott och hälsa utformas för att passa alla elever i skolan?

8) Ska tävling vara en del i idrott och hälsa?

- Om, ja varför?

- Om, nej varför inte?